

Obče položenje in Slovenci.

Mit Dampf voran! S soparjem ali naglo vožnjo s pomočjo soparja naprej! Takó spodbuja nemški cesar sam sebe v trenutku, ko je odstavil največega nemškega državnika, v trenutku, ko je šel Bismarck vsaj formalno počivat v Friedrichsrube. V izreku: S soparjem naprej! je izraženo vse današnje gibanje in orenje, je označena še posebe velikonemška politika, katera se dotika najbolj onih držav, v katerih bivajo ali izključno ali v velikih oddelkih in manjših odlomkih Slovani.

V tem ko je sklical nemški cesar mednarodni shod zastran rešitve nekaterih obćih delavskih vprašanj, z namenom, da bi se tovarniško delo uredilo in ž njim kolikor toliko izboljšalo delavsko stanje, je začel isti vladar v istem času stare moći in znane moći z najvišjih mest odstranjevati ter je nadomeščati z novimi nepoznanimi osebami. V tem ko se na Nemškem poudarja z jedne strani miroljubje, skušajo zajedno dokazovati, da je treba še pomnoženja vojaških čet, da si nobena država nima v svojih vojskah za časa miru toliko odstotkov, kakor ravno Velika Nemćija. Velikonemćija poudarja ohranjenje miru ter optimisti verujejo ali so začeli verovati v mir ravno zaradi tega, da so se začela v večem stilu počevati socijalna, oziroma delavska vprašanja. Črnogleđci pa bi utegnili odgovarjati, da se delavcem hoće stanje urediti ne samo zaradi nevarnosti, ki bi se mogle pokazati vsled socijalističnega ruvanja tudi v mirnem času, ampak posebno v pogledu na vojne, ki bi utegnile izbruhniti nepričakovane. Kajti, ako bi se delavci ne pomirili v mirnem času, bilo bi socijalistično vprašanje toliko nevarniše ob vojnah, in na Nemškem imajo še posebne in veće razloge, da ukrotijo moć socijalistov s pomirjenjem delavcev samih. Namera uravnanja tovarniškega dela torej ne daje še poroštva miru; naopačno, kolikor bolj se podvižejo, izboljšati stanje po tovarnah silno namnoženim delavcem, toliko bolj je soditi, da miru Evropa ne bo uživala već dolgo časa. In ravno spremembe ter naglo vsakovrstno gibanje na Nemškem

dokazuje, da je položenje nejasno, vedno bolj zapleteno s kratka, da se nekaj kuha.

S tem, da, kakor se zdi, Nemćija skuša sedaj še posebe Anglijo pridružiti si kot zaveznico, pać se ne večajo poroštva miru. Angleška išće svoje kramarske interese na vstoku in na Balkanu posebe; ti interesi so igrali jedno glavnih ulog na Berolinskem kongresu, ki je kot tak zasnoval sedanje položenje na Balkanu. Kramarski angleški interesi bodo zopet delovali na to s pomočjo drugih faktorjev, da bi se vstočno vprašanje ne rešilo, kakor bi bilo jedino primerno. Lansko potovanje nemškega cesarja na Angleško dobiva še le po zadnjih napitn'cah ob priliki Waleškega princa na Nemškem dvoru svoj pravi pomen, ko se je izrazil nemški cesar, da se bo brodovje angleško in nemško skupno bojevalo. Vsakdo vé, kaj taka skupnost pomenja gledé na vstočno vprašanje. V tej zvezi ima poseben pomen potovanje nemškega cesarja preko Grškega tudi na Turško, neposredno v Carjigrad.

Naj sodimo, kakor hoćemo, naglo gibanje in spreminjanje v Velikonemćiji kaže na to, da je pričakovati svetovnih dogodkov. Kake so razmere na Nemškem gledé na te dogodke, razvidno je iz mnogoterih izjav nemških vladarjev samih, jednako pa nemških politikov in pisateljev. Pokojni cesar Friderik III. † se je bil prilično in sicer ob slovesni priliki izrazil, da ima sedanja Nemćija zadačo, postati prava naslednica cesarstva Karla, tako zvanega Velikega. Kdor pozna zgodovino Karlovo, vé takoj, kaj namerjajo v Velikonemćiji, ume pa tudi, da zgodovina, delujoća v takem zmislu, bi se dotikala neposredno tudi interesov našega cesarstva, potem pa tudi narodnih interesov raznih slovanskih narodov, zlasti Čehoslovanov, Slovencev, Hrvatov.

Sedanji nemški cesar se je že većkrat izrazil, da hoće nadaljevati politiko svojih prednikov, in sedaj pri odpustu Bismarckovem je zatrdil, da bo vodil on to politiko „po starem tiru mit Dampf voran.“ Ako

bi torej mislili, da je hotel Bismarck polagoma bližati se stavljenim ciljem, je soditi, da sedanji cesar ima iste cilje pred očmi, da pa jih hoče doseči v hitrejšem tempo in, kakor kaže vse, tudi za ta namen z nekoliko spremenjenimi sredstvi.

Kolikor se dostaje taka politika, ta „stari tir“ v našem cesarstvu sebosno Čehoslovanov, Slovencev in Hrvatov, spominjati se je na direktivo agitacijam proti slovanskemu obredu, katera je bila dana neposredno iz Berolina na razne strani, potem na govornice, da se hoče osnovati za Nemčijo poseben patriarhat. Očitno je, da se protestantizem ni ograeval za katolicizem iz ljubezni do poslednjega, ampak iz političkih razlogov, med katerimi je jeden glavnih namera, oslabiti avstrijske Slovane, oziroma ne dopustiti, da bi se ukrepili s cirilometodijsko cerkvijo. Slovani so zapazili vsaj v obče namero take, naposled z vspehom nadarjene direktive in agitacije.

V soglasju „mit Dampf voran“ delujejo tudi razna šolska, politička zunanja in notranja društva, sedaj na Slovenskem še posebe „Südmark“. Vse te delujoče sile se gibljejo tako, kakor da bi se bilo že kedaj proglasilo géslo: „mit Dampf voran!“

Snovanje raznih društev, naglo delovanje teh društev, izjave, potovanja, zveze in naposled spremembe v osebah na najviših mestih ne morejo biti samo naključje, brez pomena in konečno brez jednotnih ali vsaj sorodnih ciljev. Diplomati, kakor drugi državniki čutijo svojstveni značaj položnja, a slutijo in umejo obče položnje tudi narodi. Da je vse nejasno glédé na začetek vršenja dogodkov, so tudi razumniki soglasni, in samo slepci bi utegnili biti optimisti na vse to, kar se snuje in pripravlja.

* * *

Svetovni dogodki se bodo pa gotovo vršili takó, da se bodo dotikali tudi Avstrije in dosledno tudi njenih narodov. Dogodki bodo obsegali razne interese in med temi gotovo tudi narodne interese. Izjave, priprave in očitne namere kažejo na to. Narodi na mejah se v takih dobah poštevajo vedno bolj, nego narodi po oddaljenih sredinah. Ako bo imela tudi naša država opraviti s svetovnimi dogodki, dotikali se bodo sebosno Čehoslovanov in Slovencev kot narodov, ki so na važnih mejah. Tu velja, če kedaj, da, ako bi ne imeli Slovenci svoje zgodovine, imajo pa svojo posebno geografijo. Ta geografija ima pri Slovencih posebno zgodovino, in ta zgodovina ni še dovršena, ker prežijo razni sosedje spremeniti te geografske meje ravno na slovanskih tleh. Da je v državnem in dinastičnem interesu, da se te meje ne spremené na škodo Slovencev, je samo po sebi umevno. Slovenci imajo torej poleg državnikov dolžnost, pozorni biti na namere in priprave zunanjih sosedov, ker, ako bi pretela nevarnost Slovencev, bi pretela tudi državi in naopak.

Kakó se pa vedejo Slovenci v tej važni dobi s svetovno pomenljivimi namerami in že očitnimi dogodki, ki so v zvezi s temi namerami?

Časopisje politično je na Slovenskem napredovalo, ker je važne pojme pojasnilo in njih boljše označbe razširilo med narodom. Tuji listi, ki delujejo v interesu Slovencev nasprotnih narodov, ne morejo več toliko slepiti domačih razumnikov. Mnogoteri program, ki se je smel vsiliti med Slovenci v navidezno nedolžni ali celo koristni obliki ne sme več na dan med njimi.

Slovenci so že toliko napredovali v političkem mišljenju, da spoznavajo celo zanjke, ki se stavljajo v političke programe drugim Slovanom. Takó poznajo sedaj že povoljno programe plemstva v obče in češkega plemstva še posebe. Poštevati znajo neslovansko postopanje Poljakov in madjaronov na Hrvaškem. Da, razločevati znajo celo pogubno ozkosrčnost, ki se suče okoli imena Hrvat in Srb, ter so ravno Slovenci, ki skušajo pomirjevalno posredovati med Srbi in Hrvati, vsaj kolikor ima vpliv domače časopisje. Največi korak so Slovenci napravili s tem po svojih novinah, da so oživili zopet stari program o zjedinenji Sloveniji, in je napredek od l. 1848. sebosno v tem, da poznajo tudi konkretno obliko, po kateri bi se izvršil ta program. Slovenci so postali načelno in odločno nacionalni avtonomisti, in kar je pri tem najplemenitiše, oni zahtevajo nacionalno avtonomijo ne samo za se, ampak za vse narode, ker vidijo krepost lastne narodnosti jedino v okrepljenju vseh avstrijskih narodov in s tem skupne države. Slovenci razumejo sedaj, kaj pomenijo juristični organi narodne avtonomije, kakó bi se varovala najbolje cerkev in šola, s tem pa narodnost in jezik najbolje v okvirju izvršene narodne avtonomije. S tega stališča obsojujejo deželno avtonomijo, še bolj pa vsakatero tudi najmanjše razširjenje deželne avtonomije. Oni obsojujejo ostro namere, s katerimi se hočejo takó rekoč tihotapski vsiliti verske šole, katere bi narod tujčile še bolj, nego najstroži centralistični sistem. Slovenci grajajo s stališča narodne avtonomije celo kurijatni sistem, kateri konečno ne more biti na korist slovanskim narodom v obče, najmanj pa Slovencev. Slovenci že spoznavajo s pomočjo narodne avtonomije, da podeljenje prav za minoritetske šole je samo zanjka, da bi ne prišlo do izvršbe narodne avtonomije.

Vse to in jednako spoznanje kaže velik napredek, zlasti v zadnjih petih letih, in Slovenci imajo v našim čitateljem že znanih svojih listih dosledne zagovornike narodne avtonomije in jasnih iz nje izvajanih načel in posledic.

Narodne avtonomije pobijati se na Slovenskem ni drznil noben list, z jedno samo izjemo,¹⁾ ker jo imajo celo takó imenovani konservativci vzor prave političke

¹⁾ Dr. Mahnič si je napravil v „Rimskem Katoliku“ in potem tudi drugod tudi na to stran spomenik, pa ga politički vendar ne poštevajo niti njegovi pristaši. Op. pis

in narodne uprave; toda nekateri teh listov ne razpravljajo te jedine narode in državo zadovoljujoče ter utrjujoče politiške oblike. Menijo, ali da ni še čas zato, ali da je v obče ne dosežemo ter imajo v obče še druge nikakor ne veljavne pomisleke, ki tu pa tam razodevajo, da ne poznajo dobro posledic narodne avtonomije niti ne poštrevajo prav zunanjih in notranjih faktorjev, ko se zastran sekundarnih teženj bojé zamere na to ali ono stran.

Sami sebe tako imenujoči slovenski konservativci prišezajo po svojih listih tu pa tam na politiško modrost glavnega dunajskega konservativnega lista, ki je razširjen med Slovenci; drugače pa tudi spoznavajo še svojstvene stanovske interese in zaradi njih tudi deželno avtonomijo katere zagovarja mišljeni list.

Takó bi bili poprek Slovenci še na dobrem, kar se dostaje političnega spoznanja in mišljenja. Ali od spoznanja do dejanja je tudi na Slovenskem daleka pot, in takó vidimo, da se razni časniki sicer trudijo dokazovati potrebo izvršbe narodne enakopravnosti, ali praktičnega postopanja ni zaslediti ne po deželnih, ne v osrednjem Dunajskem zastopu, ne po društvih, ne na shodih. Razen tega, da se štirski državni poslanec s svojimi volilci odločno postavlja na stališče programa narodne avtonomije, ni takih glasov, slišati nikjer drugod, ako izvzamemo na primer pri kakem banketu kako izjavo v tem zmyslu. Narodna avtonomija ni torej še našla zagovornikov po poklicanih zastopih, kakor je želeti in neizogibno potrebno. Videti je, kakor da bi bili slovenski zastopniki preveč zavisni od ponesrečene politike svojih zaveznikov na desnici sedanjega državnega zbora. Menili so z njih pomočjo mrvice dosežati slovenskemu narodu ter takim potom napraviti povoljni zaščit narodnosti in jeziku Slovencev. Tako postopanje je demoralizovalo tudi zastopnike deželnih zborov in zastopov niže vrste. Neodločnost slovenskih državnih zastopnikov je okužilo delovanje tudi drugih rodoljubov, ki nimajo tolike moči in avtoritete med narodom. Tako opazujemo že mnogo let nekaj indiferentizem gledé na vse javno delovanje; nekako rahlo tipanje, kakor da bi se bil ves narod pomehkužil v mišljenju in delovanju.

Po listih se kopičijo dobre misli, dobre razprave za to in ono početje; praktičen odgovor pa je običajno — prazni nič!

Kar je še slabše nego nič, je to, da se pojavljajo misli takó rekoč za potrato. Takó so ravno slovenski konservativci prenesli nekaj eksotičnih rastlik na domačo zemljo, kjer ni zanje ne podnebja, ne pravega soka. Nemci imajo med seboj v resnici liberalizem, ki ga jim je pa lastna sebičnost popačila in poleg tega do nepoznanja izpridila še grobo materialna politika židovskih interesov po požidjenih in dejanskih lastno židovskih listih. Med Nemci so v plačilo pomoči, katero jim dajejo Židje, poslednji v resnici zasedli mnogo mest, konečno

tudi na stolicah viših in nižih ter najnižih šol. Nemci imajo torej razlogov dovolj trebiti zasejano ljuliko, ki se kaže v krivem liberalizmu in v osebah, bodisi požidjenih, bodisi neposredno židovskega rodu. Tega pa na Slovenskem ni, in zato so začeli slovenski konservativci, po opičje posnemajoč glavno nemško konservativno glasilo, pobijati nekaj, česar na Slovenskem niti ni bilo in ni. Versko šolo so začeli ti slovenski konservativci zahtevati z argumenti, kateri so prikladni jedino za nemška tla, v tem ko je Slovincem in Slovanom utrditi versko šolo na po vse drugi podstavi. Olehčujajo svojo vest sicer s tem, da zahtevajo versko šolo na narodni podstavi, ne zapazijo pa, da te narodne in prave narodne podstave ne dosežejo nikdar s sedanjimi zavezniki desnice državnega zbora, najmanj pa s pomočjo nemških konservativcev, in naj si bodo vsi nemški škofje za temi konservativci v zaslombo. Verske šole na pravi narodni podstavi ne dosežejo niti Čehi, kaj-li še Slovenci, ako se ne zasnuje najprej politiški okvir v obliki narodne avtonomije, v katerem jedino dobi poleg narodnosti in jezika implicate in kot posledica pravi zaščit.

S tem torej, da so se pričele na Slovenskem še pred leti agitacije za versko šolo, začele so se tratiti slovenske delujoče moči boljše vrste, in pravi program je moral zaostati.

Kaj je verska šola na narodni podstavi v sedanjem okvirju deželne avtonomije? Poguba slovenski narodnosti in slovenskemu jeziku in s tem oslavljenje verske šole in vere same! Take agitacije v tako važni dobi niso torej samo potrata, ampak naravnost pomnoženje nevarnosti glede na vse to, za kar se je boriti slovenskemu narodu. Dokazov smo mi podali že dovolj za naše nazore, pa utegnemo ponuditi še drugih jednako veljavnih.

Potrata in poguba je snovati politiška društva, ki ne morejo poroditi drugega, kakor itak malo število slovenskih rodoljubov in še manjše število nezavisnih dejateljev na dva tabora! Kdo bo dajal odgovornost za taka početja?

Umetno razdvojevanje je porodilo doslej jedino ta sad na Slovenskem, da se rodoljubi ob periferiji slovenski oddaljujejo od naravnega središča slovenskega naroda, prezirajo isto središče, obupujejo nad njegovo potrebno, pa zatrtó plodovitostjo ter se ravnajo po lastnih pokrajinskih razmerah in specifičnih, seveda gledé na daljavo obsežnosti omejenih potreb. Oglasajo se po deželnih zborih takó rekoč na svojo roko, [ne po zjedinjajočih načelih, ampak po potrebah, kakor jih zahteva pokrajinski partikularizem. Takó se oglašajo v borba za narodne potrebe koroški Slovenci drugače, kakor štajarski slovenski sosede, tržaški Slovenci zopet drugače, kakor Slovenci na Goriškem in v Istri. Takó snujejo in imajo v istih deželah razna politiška društva, katera so po svojih namenih narodna, pa nimajo skupnega programa.

Kakor so rodoljubi v pojedinih deželah sposobni in agilni, takó snujejo ali pa — ne snujejo potrebnih dru

štev v brambo političkih, narodnih in gmotnih interesov. In končna posledica posledic takega postopanja je neuspešnost porabljenih sil, preziranje in zanemarjanje narodne avtonomije, katera jedino bi dovedla do cilja, do pridobitve vseh neizogibno potrebnih ustavij za tak narod, kakor je slovenski, in za tako dobo, v kakoršni se prejde čez moč ali boljše, nemoč takega naroda — dnevni red toka svetovno pripravljajočih se dogodkov.

Iz vsega tega sledi, da rodoljubi, dejatelji, raznovrstni zastopniki slovenskega naroda morajo popustiti dosedanje neplodno delovanje ter v ta namen zjediniti se v zmislu pripoznanega skupnega programa.

V zmislu tega programa, torej izvršbe narodne avtonomije je treba urediti vsak korak in strogo razločevati, kaj je za slovenski narod bistveno, prvo vprašanje, in kaj so poleg tega samo posledice in sekundarna vprašanja. Vse, kar se godi sedaj in doslej, je sekundarno in mnogo tega je še na veliko nižih stopinjah. Zato je dolžnost rodoljubov in dejateljev slovenskih, zatreti in zatirati vsa podjetja in početja, katera narod samo zbegujejo, mu slabijo itak skromne, tu pa tam do mlačnosti utrujene sile ter iste sile oživiti po skupnih ciljih, skupnih idejah, pa upreči jih v delo skupnega programa.

Svetovni dogodki ne čakajo, a še manj se marajo ozirati na ohranjenje slovenskega naroda, ako se noče ali se ne bo sam pošteval kot tak, ki celó v skupnosti in jedinstvi pomeni malo, v pravi zvezi z drugimi, po

krvi sorodnimi sobojevniki pa vendar toliko, da se reši, in da bo sebi in državi koristil, če še do časa poseže vmes, če ne zastran svoje prešlosti, svojega števila, pa vendar zaradi svojstvene, tudi za sedanost važne, pred vsem za naše cesarstvo znamenite geografije.

Velikanoč naj bode tudi za slovenski narod vstajenje za prerojenje narodnega nadaljnega postopanja in delovanja. Slovenski poslanci in rodoljubi, ki se namerjajo sniti, kakor je bilo obečano po sedanjih praznikih v Ljubljani, naj pokažejo, da umejo kolo časa, ki se nagloma vrti nasproti reševanju velikih, za Avstrijo in njene narode pomenljivih vprašanj, in ako bodo na pristojnem mestu po zjedinenem programu in priznanem patrijotizmu opisovali in označevali lastno slovensko vprašanje v zvezi, v katero je zapleteno to vprašanje, nadejati se je boljše dobe tudi za slovenski narod, katerega interesi so tesno združeni z dinastičnimi in celokupnimi interesi našega cesarstva. Milostna previdnost pa, ki je čuvala toliko vekov nad slovenskim narodom, in ki je odlikovala njegove prednike v tem, da so pred tisočletjem podelili svoj jezik v klasični obliki za slovansko službo v cerkvi, čuvaj tudi v tej dobi nad tem narodom kot svedokom slavne njegove prošlosti in sodejateljem v okvirju slovanske kulture, njemu, sokrvnikom in državi na korist in slavo! Narod slovenski, zdrami se, vstani, da boš pripravljen in vreden stopiti na poprišče nove pripravljajoče se imenitne, najbrže tudi za te odločilne dobe!

O kritiki dr. Mahnič.

II.

K nasprotniškim razpravljanjem o nam očitnem razširjanju protestantskih načel.

(Dalje.)

Misliti bi bilo, da nižemu kleru in lajikom že od apostolov podeljeno pravo, sodelovati pri nameščanju cerkvenih služeb, pravo, katero je torej sveti Ciprijan izvajal iz božjega sporočila in apostolskega običaja, moglo bi se pobijati toliko manj, ko so to pravo vsa stoletja cerkev, specijalno pa papeži, od svetega Klementa V. počenši, varovali, in se še dandanes v različnih oblikah dejanski izvršuje po pravilih, katera so nalašč zato razglasili papeži. Ali pristno latinizatorska logika našega častitega gospoda nasprotnika izvaja ravno iz tega, da so bili papeži gledé na neugodnosti, nastale v srednjem veku pri cerkvenih volitvah, prisiljeni, starodavno obliko sodelovanja nižega klera in ljudstva pri nameščanju cerkvenih služeb spremeniti z večine ter to sodelovanje določiti v obče, iz tega, pravimo, izvaja ta logika prečudno posledico, da pravo, katero vindikujemo mi nižemu kleru in lajikom, pristaje jedino papežem, ker se sme izvrše-

vati in se izvršuje jedino po njih naredbah. Dr. Mahnič, kakor se zdi, ne vé, da tudi papeži, da bi prav izpolnjevali svoj vzvišeni poklic, potrebuje scdelovanja drugih ljudij, torej so primorani, nekaka, bolj ali manj važna prava podeljevati, bodisi fizičnim ali jurističnim osebam, in ta prava ravno zato, ker prihajajo od najpristojniše nézmotne, dosledno svetemu pismu in cerkvenemu sporočilu v obče popolnoma zadoščujoče avtoritete, se pripoznavajo v *Jus canonicum* kot legitimna, nedotakljiva, in varujejo ista celo papeži. Hočemo se torej približe izjaviti o tem in o posledicah, ki bi se morale neizogibno pokazati iz negacije vseh prav, katera podeljujejo papeži.

Apostoli, kakor smo dokazali zgorej, so podelili svečenikom in lajikom pravo volitve, torej sodelovanja pri nameščanju sedmerih dijakonatov, dà, zahtevali so podobno njih sodelovanje z večine tudi pri nameščanju škofij. Apostoli pa so imeli tu pa tam povod odstopiti od volitve; kajti v onem zboru okoli sto in dvajsetih bratov (kristijanov), v katerem je bil sveti apostol Peter dokazal potrebo nameščenja izpraznjene službe dvanajstega,

apostola po jednem vedno z apostoli bivših učencev, sta bila predstavljena dva, namreč Barsaba in Matija, in po volji Božji je dobil poslednji po srečkanju apostolat.¹⁾ Tudi pri nameščanju drugih škofovskih stolic niso mogli prav zahtevati sodelovanja takih občin, v katerih so bili zaradi nedostatne njih organizacije ali drugačnih vzrokov, nevarne razprtije in prepiri; bilo je torej neizogibno potrebno, da so se škofje postavljali takó, kakor se postavljajo sedaj po *provisio plena* ali *collatio libera*.

Apostoli so torej nižemu kleru in lajikom podelili pravo sodelovanja pri nameščanju cerkvenih služeb, zajedno pa z danim zgledom svojim naslednikom (škofom) pripoznali pravo, ne poštovati sodelovanja nižega klera in lajikov, kedar bi se videlo že naprej, da bi se vsled tega dogajali izgredi ali drugačne neugodnosti, oziroma so priznali svojim naslednikom pravo izvrševati *provisio plena*. V vladanje skupne cerkve poklicani nasledniki apostolskega prvaka niso torej v svoji lastnosti kot nezmotni čuvaji cerkvenega sporočila nikdar prenehali varovati prava nižega klera i lajikov in tudi škofov ter so dopuščali spremembe v obliki ali omejitvah samo toliko, kolikor so se kazali poklicani kot nezmožni, sebi pristojna prava izvrševati v vsej njih obsežnosti in v duhu, ki odgovarja cerkvenim zahtevam. To smo zgorej na vsako stran dokazali ravno takó, kakor posebno skrbnost in vstrajnost papežev, s katero so ti, sosebno v srednjem veku neizogibne spremembe celó v najtežavnih razmerah znali do današnjega dne zmagovito varovati bistvo cerkvenega sporočila. Da pa so bili in so namestniki Kristovi, s konciljem ali brez koncilja, poklicani, ukrepati od časa zahtevane spremembe, kakor tudi v obče določevati način, po katerem naj se izvršuje pravo sodelovanja pri nameščanju cerkvenih služeb v vsakateri obliki, o tem bi utegnil jedva dvomiti tudi naš častiti gospod nasprotnik.

Vsekakor so določbe papežev podstava, katera se ne dá izpodbijati, in v svetem pismu utemeljeno pravo nižega klera in ljudstva, sodelovati pri nameščanju cerkvenih služeb, se s tem, da so je papeži vedno varovali in je še varujejo od svetega Klementa I. naprej, ni se morda oslabilo, temveč se je pokazalo kot brezdvombeno in utrdilo. Na tem ne spreminjajo absolutno nič mnogotere modifikacije, ki so v srednjem veku gledé na svojstveni razvoj državnega življenja postale neizogibne, in katere so se torej izvršile od najkompetentniše strani, namreč od papežev, in sicer, ne da bi si oni za vse slučaje obvarovali *provisio plena*, ampak jedino v obliki sodelovanja nižega klera in lajikov. Na podstavi teh modifikacij voli sedaj kolegij kardinalov papeža, ali stolni kapituli škofe z istim pravom, kakor nekaj skupni kler in ljudstvo; tudi na lajike prenesena nominacija, kakor tudi nižemu kleru ali lajikom pristajajoča prezentacija izvršuje se z istim pravom ter ima iste pravne posledice,

kakor nikakor še ne v obče odstranjena volitev po kleru in ljudstvu. Taka je stvar po katoliškem cerkvenem pravu, katero zavezuje škofe ravno takó, kakor niži kler in lajike, dá, to pravo poštrevajo celó papeži takó strogo, da se pri njim pristajajočem podeljevanju *beneficia maiora* namesto *collatio libera*, o kateri so dajale razmere sosebno srednjega veka mnogoteri povod, da so jo varovali v obče sebi in svojim naslednikom, da se, pravimo, namesto *collatio libera* zadovoljujejo, malone prek in prek s *collatio necessaria* ter pri tem brezizjemno poštrevajo po volitvi, prezentaciji ali nominaciji pridobljeno pravo za *beneficij (ius ad rem)*, ako ni kanoniške zavire.

O vsem tem v „Rimskem katoliku“ priobčeni članek našega častitega gospoda nasprotnika ne vé čisto nič. Po njem so volili apostoli prvih sedem dijakonov, postavili tudi škofe, ne da bi popraševali Heroda, cesarjev, klera in ljudstva. To pravo apostolov da je po njih smrti prešlo na rimske papeže, kateri so sicer provincijalnim sinodam izročili volitve škofov, pri katerih sta imela sodelovati niži kler in ljudstvo, kolikor sta bila poklicana svedočiti o poprejšnjem življenju kandidatov in o tem, kdo bi jima bil ljubši, ali te volitve škofov, ker so se dogajale pri tem neugodnosti, da so začeli papeži pridrževati sebi od Klementa V. naprej. Volitev škofov po stolnih kapitulih da sloni na papežkih določbah; prezentacija ali nominacija škofov po vladarjih da je utemeljena v konkordatih, kateri da so se morali z državami sklepati glede na to, da so evropski narodi vedno bolj izgubljali krščanski duh ter izneverjali se papežtvu, in kateri konkordati da obsezajo ustavno uravnanje vseh razmer države k papežki stolici, med tem običajno tudi vladarjem od papeža podeljeno pooblaščenje, škofe predstavljati in imenovati. Ker se je torej vršenje sedaj običajne volitve, prezentacije ali nominacije škofov podelila dotičnim fizičnim ali jurističnim osebam od papeža, zatorej se mora izvajati od njega: ne more dr. Mahnič, kateremu, kakor se izraža, gre pri tem za princip, dopuščati, da bi se to vršenje smatralo za pravo nižega klera in lajikov, kakor je poštrev brošurica, katero on kritikuje.

Ni nezanimivo, zvedeti od našega častitega gospoda nasprotnika, da so bili v novejši in najnovejši čas skleneni konkordati, kateri priznavajo vladarjem prezentacijo ali nominacijo, neizogibno potrebni, ker se je vedno bolj kazalo, da se pri narodih evropskih izgublja krščanski duh in zvestoba do papežtva; v tem ko se na drugih mestih proti nam obrnena svojega članka ne pomišlja zaznamovati trditev okrožnice škofov goriške cerkvene pokrajine, katero se je lotil zagovarjati proti nam, trditev namreč, da rase odpad od katoliškega mišljenja, in ako je v Avstriji še katoliška cerkev, da se je zato po Bogú zahvaliti jedino našemu cesarju (torej pač posvetni oblasti), to trditev se ne pomišlja on zaznamovati kot zgodovini in znanim dejstvom v obraz bijočo debelo laž,

¹⁾ Act. I: 21 do 26.

zajedno kot izobraženega človeka nedostojno neprikladnost; se ve da se je tu motil, da ta trditev ne prihaja od škofovske, ampak od naše strani.¹⁾ No mi smo preveč vajeni hudih nasprotij, katera, kakor se zdi, ugajajo dr. Mahničju, nego da bi moglo to prozvati v nas poseben vtis, in nam je tudi popolnoma vse jedno, ali misli tudi na sebe samega odnašati svoje strastne krepke izraze, katere, z namero, da bi zadel nas, luča v episkopat goriške cerkvene pokrajine. Vsekakor bi se dali njemu gladki močni izrazi z veliko večim pravom porabljeni za to, kar drugače omenja proti pravu nižega klera in lajikov pri nameščanju cerkvenih služeb; kajti, kakor smo dokazali zgoraj, sestaje to prek in prek iz obžalovanja vrednih zmot, katere so, da rabimo kar možno mehke izraz, popolnoma neprimerne, da bi povzdigovala, razžirjale katoliški duh.

Z nasprotniške strani povdarjano pravo apostolov ali, da bomo do cela jasni, vsakega pojlinega apostola, postavljati škofove, kakor trdi naš častiti gospod nasprotnik, po smrti apostolov neki ni prešlo na njih naslednike (škofove) v obče, ampak na papeže, torej jedino na naslednike apostolskega prvaka; to, ker se ne navaja zato niti najmanjši razlog, utegne umeti kdo jedva drugače, kakor da bi bili papeži škofom bistveno pravo, katero so neomejeno izvrševali njih predniki, neposredno po smrti apostolov odtegnili brez vzroka. Nadalje bi bili papeži, kakor se trdi z nasprotniške strani, papeži od Klementa V. naprej začeli volitve sebi pridrževati celó volitve škofov, „ker so pri voljenji škofov obveljale velike nepostavnosti in neredi;“ to pa pač ne more pomenjati nič drugega, kakor da so papeži, ki so neki že v davnem času odtegnili škofom pravo podeljevanja beneficia maiora, v novejšem času tudi nižemu kleru in lajikom nekoliko odtegnili pravo, sodelovati pri nameščanju cerkvenih služeb, katero pravo se priznava celó z nasprotniške strani, dasi se skuša oslabiti po njegovem pomenu, in da so papeži že pri tem, da bi isto pravo odtegnili popolnoma, zlasti ko izključujejo vsako drugačno razlaganje izrazi „so začeli sebi pridrževati“, sosebnost v družbi z nadaljno nasprotniško trditvijo, češ, da se vsakoršno še sedaj bivajoče dotično sodelovanje nižega klera in lajikov ne more poštevat kot pravo, ker od papežev ni privoljeno.

Koliko sovraštva da se nakoplje papežtvu s takimi trditvami, katere utegnejo kaj lahko izrabljati kristijani, ki so zunaj katoliške jednote, pač ne potrebujemo razpravljati pobliže. In take, da rabimo kar najmilejši izraz, nepremišljene trditve se prav po latinizatorsko, s pretvezo, nepoklicano zagovarjati imenitnost in moč papežev, mečejo javno v svet po katoliškem svečeniku, zajedno doktorju in profesorju bogoslovja, češ, da je njegov časnik posvečen katoliškim interesom. No, mi smo zgoraj

¹⁾ Zgoraj se je to pobliže razpravljalo. „Slovanski Svet“ pag. 311 in 312 od 10. oktobra 1889 št. 19.

dokazali s pomočjo sklepov ekumenskih in provincijalnih sinod, katere niso brez papežkega odobrenja dobile v cerkvi obče veljave, kakor tudi izrekov in postopanja najimenitnejših cerkvenih očetov, nekoliko zajedno svetih papežev in cerkvenih učiteljev, nadalje cerkvene zgodovine v obče in cerkvenega prava, da od vsega tega, kar trdi naš častiti gospod nasprotnik o razvoju postavljanja ter volitev škofov in sodelovanja nižega klera in klera pri nameščanju cerkvenih služeb v obče, je ravno nasprotno resnično, in da so bili sosebnost papeži, ki so kot obči pastirji skupne cerkve svojo najvišjo avtoriteto rabili v varovanje zakonitega vpliva škofov ravno tako, kakor nižega klera in lajikov tudi na nameščanje cerkvenih beneficij in so še le potem in ne morda povsod, ampak samo tam porabljali isto avtoriteto v spremembo oblike, kar najbolj možno varujoč bistvo, kjer je bilo neizogibno potrebno v interesu cerkve. Sledili so pri tem zgledu apostolov, ki na to stran tudi niso vedno postopali enakomerno, in so izvrševali svojo dolžnost, katero je Božji ustanovnik cerkve naložil svojemu nasledniku z besedami: „Pasi moje ovce“ in „Pasi moja jagnjeta“ na način, ki je vzrok vzdržanja sedanjih prav vseh sestavnih delov cerkve, prav, katera taji dr. Mahnič brezuspešno.

Vsekakor se podstave, na katere se opira naše dokazovanje, specijalno volitev prvih sedmerih dijakov po svečeniških in lajikih, kakor tudi po papežih od nekdanj varovano sodelovanje nižega klera in lajikov pri nameščanju cerkvenih služeb, sosebnost tudi pri volitvah papežev in drugačnih škofov, tudi ko bi se mogli popolnoma prezirati viri cerkvene zgodovine in cerkvenega prava, te podstave, pravimo, priznavajo se v obče kot prave takó, da so dobile mesto celó v ročnih knjigah, katere se rabijo tudi v našem cesarstvu kot navodi pri predavanjih cerkvene zgodovine in cerkvenega prava na vseučiliščih in v duhovnih semeniščih. Naš častiti gospod nasprotnik naj se le potruži pogledati v obče velečislano in mnogotero rabljeno učno knjigo, ki jo je spisal dr. Verring, profesor Praškega nemškega vseučilišča, in preveri se, da se ta knjiga popolnoma zлага z našimi nazori, kakor kaže to med drugim tudi naslednje mesto, katero je v njeni drugi, pred nami ležeči izdaji (Freiburg in Breisgau 1881), pag. 560: „Pojedini apostoli so si potem postavili poleg sebe naprej sami škofove, najbolj s sodelovanjem klera in občine. Pozneje je volil škofove kler škofovskega mesta s sodelovanjem ljudstva, in metropolit in škofje cerkvene pokrajine so jih potrjevali in konsekvirali“¹⁾. Dà, isto preverjenje si more zadobiti dr. Mahnič iz učne knjige cerkvene zgodovine, katera se rabi kot navod za predavanje tudi v našem Goriškem

¹⁾ „Die einzelnen Apostel setzten sich sodann zunächst selbst Bischöfe zur Seite meistens unter Mitwirkung des Clerus und der Gemeinde. Später wurden die Bischöfe vom Clerus der bischöflichen Stadt unter Mitwirkung des Volkes gewählt, und von dem Metropolit und den Bischöfen der Kirchenprovinz bestätigt.“

semenišču, iz knjige namreč, katero je spisal p. Clarus Vascotti, predelal pa profesor cerkvene zgodovine in kanoniškega prava Linškega duhovnega semenišča dr. Mat Hiptmaier.

To v Avstriji sosebno priljubljeno učno knjigo cerkvene zgodovine imamo v njeni četrti izdaji pred seboj (Wien 1881), in pravi tom. I. pag. 89 o načinu nameščanja cerkvenih beneficij v prvih treh stoletjih po Kristovem rojstvu, da je prvih sedmerih diakonov volila občina vernikov¹⁾ in so jih postavili apostoli; da so apostoli iz lastne moči postavljali škofe, po njih smrti pa je volil škofe običajno nižji kler s poštovanjem glasa tudi ljudstva, kateri glas je dajal svedoštvo o poprejšnem življenju in o moralni sposobnosti onih, ki so je imeli voliti, včasih se je smatral za izvoljenega tudi oni, ki ga je želelo ljudstvo;²⁾ v tem ko je bil metropolit s provincijalno sinodo, s kratka viši kler poklican, volitev voditi, potrditi in voljencu podeliti posvečenje. Da so nadalje beneficija minora škofje nameščali jedino po posvetovanju z nižim klerom, običajno tudi z ljudstvom, katero posvetovanje je bilo potrebno v vseh važnih zadevah, ker se je zdelo potrebno, pozvedeti svedoštvo in želje klera in ljudstva, da bi mogli z izključenjem nedostojnih izpraznjeni beneficij podeliti najboljšim, zajedno od ljudstva zaželenih, torej z boljšim vspehom porabljivih oseb.³⁾

¹⁾ To taji dr. Mahnič prav odločno, ko jako čudno pripisuje tudi volitev apostolom.

²⁾ Vse to odločno taji dr. Mahnič; kajti on tudi nižemu kleru ne pripoznava volilnega prava, ampak kakor tudi lajikom jedino pravo, dajati svedoštvo o moralni sposobnosti onih, ki se imajo voliti, in o tem, kdo jim je ljubši, poleg tega oslajlja on pomen tega naravno važnega, da, odločilnega svedoštva; višemu kleru pa vindikuje pravo ne morda vodstva in potrditve volitve, torej postavljenja in posvečenja, ampak pravo volitve.

³⁾ Latinski izvornik se glasi: „Septem diaconi fuere a coetu fidelium electi et ab Apostolis constituti. Crescente fidelium multitudine Apostoli pro sua auctoritate antistites designarunt. . . . Tardius de regula peragebatur electio antistitum a clero, in quam populus quoque suum dabat suffragium, quod potissimum in testimonio de vita et moribus eligendorum consistebat, nonnunquam etiam a populo desideratus eligebatur. Rem vero totam moderabatur metropolita et synodus provincialis, cuius erat electionem approbare et delectum consecrare adhibito uno vel duobus aliis episcopis. Episcopis ceu Apostolorum successoribus facultas de regula tribuebatur, presbyteros, diaconos et alios ministros inferiores designandi ita tamen, ut quemadmodum in aliis negotiis gravioribus, ita et hic consilia clericorum et hinc inde populi quoque suffragia exquirent. Haec populi et cleri ecclesiae vacantis testimonia atque desideria requirebantur, ut arce-rentur indigni, dignoscerentur facilius optimi, qui-que vulgo probati, maiorique cum profectu electi fungerentur suo ministerio.“

Ista učna knjiga se izraža o sodelovanju nižega klera in ljudstva (tom. I pag. 216) tudi v dobi od 313 do 772, torej noter v srednji vek, v zmislu, da je cerkev varovala stari običaj in utrdila s sinodalnimi zakoni, po katerih sta z intervencijo provincijalne sinode škofe volila nižji kler in ljudstvo, metropolit pa potrjeval. V časih so se postavili škofje brez pritrjenja ljudstva, kakor je sveti Atanazij (patriarh Aleksandrijski), posvetil Frumencija v škofa etjopskega. Naposled je cesar Justinijan niže ljudske razrede popolnoma izključil od volitve, ko je pridržal volilno pravo jedino klera in viših razredov ljudstva.¹⁾ Na isti strani se izraža učna knjiga o papežkih volitvah takó, da so bile te, od prvih stoletij naprej v rokah rimskega klera s pridruževanjem tudi ljudstva; da pa od dobe, ko so se rimski cesarji, zajedno gospodarji Italije, spreobrnil h krščanstvu, in so se prikazali pri papežkih volitvah žalostni razpori, kazala se je potrebna tudi intervencija vladarjev, da so odločili pri dvomljivih volitvah.²⁾ Tudi na pag. 366 tom. I se povodom prve spremembe načina volitve po papežu Nikolaju II. leta 1059 ponavlja, da so se dotlej, torej daleč v srednji vek, papeži volili z glasovi skupnega rimskega klera in ljudstva, posvečevali pa še le po doseženi potrditvi rimsko-nemških cesarjev, zato ravno, ker so se volitve dogajale pogostoma med turbulentnimi izgredi.³⁾

Mi bi utegnili pokazati še na mnogo drugih mest te učne knjige (tom. I pag. 365, tom. I. pag. 110 in druga), katera se, kakor vsa učna knjiga v obče, popolnoma zlagajo z našimi nazori. Navedeno pa je več nego zadostno, da je dokazana totalna ničevost razlogov, ki

¹⁾ Latinski izvornik se glasi: „Ecclesia veterum morem servavit ac synodorum legibus confirmavit, ut antistites, intervenientibus eiusdem provinciae episcopis a clero ac populo eligerentur, reservata metropolitae electionis confirmatione. Aliquando absque populi consensu episcopi ordinabantur, uti S. Athanasius Frumentium Aethiopiae episcopum ordinavit. . . . Denique Justinianus imperator ab universo electionis negotio penitus exclusit, iure eligendi clericis et optimatibus in qualibet ecclesia reservato.“

²⁾ Latinski tekst se glasi: „Quod Romanorum Pontificum electionem attinet, primis Ecclesiae saeculis clerus Romanus adscito etiam populo Pontificem designabat. Verum ex quo imperatores simulque Italiae domini ad Christi vexilla transierunt, et in electione quorundam Pontificum funesta emerserunt dissidia, principum interventio summae necessitatis visa est ad dubiam electionem di-rimendam.“

³⁾ Latinski tekst se glasi: „Etiam Romani Pontifices totius cleri et populi Romani suffragiis creabantur. Quin vero in electione Romanorum Pontificum saepissime turbae ortae sunt, statutum fuit, ut Pontifex electus non consecratur, nisi a cedente imperatoris consensu.“

se z nasprotniške strani navajajo, da bi se nam poskušalo namisliti nagnenje k protestantskim načelom. Kdor taji pravo, katero zagovarjamo mi, pravo sodelovanja nižega klera in lajikov pri nameščanju cerkvenih služeb, kakor tudi apostolski začetek (izvor) istega prava, in kdor povdarek tega prava zaznamuje kot nagnenje k protenstanskemu krivemu nauku: ta ne nastopa proti nam, ampak proti svetemu pismu in cerkvenemu sporočilu v obče; nastopa proti cerkveni zgodovini in katoliškemu cerkvenemu pravu, sosebnost pa proti postopanju papežev in pred vsem proti avstrijskemu episkopatu v obče, in proti našemu obče velespoštovanemu knezonadškofu, kakor tudi proti vsem onim škofom posebe, kateri rabo ne samo od nas zgorej primeroma navedenih, ampak v Avstriji v obče navadnih učnih knjig cerkvene zgodovine in kano-niškega prava zaukazujejo ali samo trpé kot navode pri predavanjih za duhovni naraščaj, in tak obdolžuje te cerkvene avtoritete, kakor vse profesorje, ki rabijo te knjige kot navode, da razširjajo protestantska načela, in sicer v duhovnih semeniščih, torej na najnevarnejšem kraju.

To je naš kot predbojnik čistosti katoliškega veronauka vedoči se gospod nasprotnik v svoji latinizatorski površnosti popolnoma prezrl, dasi bi bilo lahko,

obvarovati se te velikanske blamaže. Saj bi mu bilo potreba poprašati za совет samo svoje profesorske kolege, kateri so globlje posegli v bogoslovne znanosti, in ti bi se gotovo ne bili spodtikali, pomagati mu s svojim znanjem, oziroma zadržati ga od njegovih strastnih, torej nepremišljenih razpravljanj. Ako pa je, kakor se zdi, osamljen med svojimi kolegi, torej se ni hotel poučiti od njih: gotovo bi mu ne biló škodovalo, ako bi se bil, ko se je moral vendar zavedati nedostatnosti lastnega znanja, z dvomi, ki so se mu gotovo vsiljevali, neposredno obrnil do našega velespoštovanega gospoda knezonadškofa, kateri razglašanja škofovske okrožnice po časopisih, torej jedino po teh prozovane peresne vojne, kolikor je nam znano, ni deležen, torej bi bil utegnil on jedva opustiti, da bi bil popolnoma nepristranski rešil te dvome s svojim globokim teologiškim znanjem prav po očetovski in s tem zaprečil nastanek vseh nepremišljenih trditev. Ali strast ne pripušča prevdanku na površje, vede torej k površnemu mahanju z vsakršnimi neutemeljenimi protislovnimi sumničenji, krepkimi izrazi, kar pa ne more nadomestiti stvarnih razlogov, torej ima za neizogibno posledico hude blamaže, kakoršnih smo morali že več konstatovati v nasprotniškem članku „Rimskega katolika“

(Dalje pride)

Slovenem.

Zloga, ti prstan si čvrst. — On nima začetka ni konca. —

Tebe ne zlomi vihar hrastje stoletno rušeč.

Ti nam sijajna si luč prekrasne svetilke nebeške,

Mlačna nam srca ogrej tvojega žara sijaj!

Strastno objemi moj rod ko ženina mlada nevesta,

Lepo prijazno kažoč v lepšo bodočnost nam pot;

Pospeševalka si sreč. A kaj je nasprotnica tvoja?

Njej je nezloga ime, vedno človeštvu je v kvar.

Vek se za vekom rodi u časa brezmernem prostori,

Mnogo nezloga je v njih raznih porajala bed.

Ljudstvo ko kuga moreč podira gradove in mesta,

Kjer se prikaže, povsod jemlje ljudem blagoslov,

Gadni nemir sejajoč oslablja kraljestva in carstva;

Bratu odtuji se brat, deca očetu zbok nje.

Kamor nastani se, tam nareja povsod neprestano

Mnogo svobodi ovir, mnogo omiki zaprek.

Zloga nas krêpi torej sred radosti in sred veselja,

Zloga sred bed in nadlog, ki nam temà jih preti.

Mnogo, premnogo nekdej trpeli so naši pradedje;

Tujec ošabni jim slaj zlate svobode je vzel;

Tujec prevzetni gostil s trpljenjem je naše očete,

Sveta jim prava gazeč, jih potujčiti želeč.

Sini trpimo i mi, — trpljenje je dedščina naša,

Mi smo res narod trpeč, narod trpeč, a pojoč;

Vencem muk venčan glasno poje ko v ptičnici slavec,

V stiski nadloge trpeč poje mučenec Slovan.

Strah nas ne bodi nikdar surovih in strastnih navalov,

Z umom in zmernostjo vsak dá se odbiti napad;

Strašimo se krivice, laži, zavisti in himbe,

Te so izvor vsega zla, ker so peklenski izrod,

Nemirujoče nikdar na veke človeštvu v pogubo;

Oče vseh zemskih otrok, čuvaj nas mili jih Bog!

Spravo ljubimo in mir, ki sreče sta oznanjevalca

Sreče preblage z nebes. Ona obkôli naš rod!

Vedno bodite pri nas poštenost, pravica, resnica,

Blažene rajske hčeri, čuvajte raznih nas zmot!

Delajmo, trúdimo se! Brez setve ni cvetja, ni sadja,

Vsak posameznik naj bo veri in rodu v korist!

Rodu in veri v korist nam biti naloga je sveta,

Dela nas spominjajoč ona naj vest nam budi!

B. Flegerič.

Delajmo!

Nedavno je uvidela beli svet knjiga nekega gosp. Rethwische pod zaglavjem „Die Deutschen im Auslande“. V tej knjigi pisatelj pripoveduje z bombastično samovernostjo, da vse svetno vladništvo (gospodstvo) Nemčije je le postulat časa; da bi pa ta blaženi čas nastopil prej, to je dolžnost vsakega Nemca, upotrebiti vsa usilja k razprostranjenju nemške kulture in nemškega jezika in pripomoči k bolj skorej realizaciji svetovne vlade germanizma.

Jedno poglavje govori: „Was ist zu thun, um das Deutschthum zu fördern?“

Čujemo odvet (odgovor): Pošiljati „nach dem Auslande“ nove kolonije, pomoči starim in poddržati (podpirati) „in dem gemeinsamen Vaterlande“ živo duhovno zvezo. Dolžnost vsakega Nemca je, podpirati v koloniji materialno in moralno vse one „Vereine“, ki imajo namen prečiti, da se naselivši se Nemci ne zlijejo s sosednjim narodom, in ki imajo v svojem programu zadačo buditi in razširjati nemško narodno samoseznanje v koloniji.

G. Rethwisch priporoča, naj ljudje, katere Nemčija pošilja „nach dem Auslande“ z agitacijskim namenom, posečajo (obiskujejo) kolonije kot lovci ali herbaristi, da bi tuje praviteljstvo (vlada) ne moglo zapaziti in sumiti, k čemu so prišli. Ti lovci in herbaristi naj v svojih razgovorih povzdigujejo narodni duh kolonistov (pag. 148 et sqq.).

Dalje vidimo iz te knjižice, da ima Nemčija nekoliko društev, katerih specialni namen je, širiti germanizacijo. Prvo mesto zavzema tudi Slovencem dobro znani „Schulverein“, katerega sedež je v stolici Nemčije. Drugo mesto zavzema „Deutsche Colonial-Gesellschaft“, ki se je v 1888. l. preosnoval iz Deutscher Colonial-Verein. Predsednik temu društvu v sedanje vreme je knez Hohenlohe-Langenburg. Namen tega društva je podpirati in ukrepljati duhovno in ekonomsko zvezo z Nemčijo in ustanoviti središče, okolo katerega bi se zedinjala vsa početja, ki imajo „ta veliki cilj“.

Dalje imamo „Central-Verein für Handelsgeographie“ in mnogo drugih „vereinov“, ki imajo vsi jedno in isto svrhu.

G. Rethwisch prikazuje tudi na kreditne zavode, kakor n. pr. „Deutsche Exportbank“, kateri imajo jedino zadačo: pomagati germanizaciji „im Auslande“.

Z Nemcu prirojeno odkritosrčnostjo avtor objavlja naposled, da germanizacija terja „das Verdrängen“ sosednjega naroda iz njegovih pokrajin, „sei es mit Gewalt, sei es mit List.“

Res imenujem bolj ročna mesta iz te samoizpovedi germanizatorske: Nemčija pošilja „nach dem Auslande“

agitatorje germanizma; ti apostoli velikonemške ideje naj vodijo za nos vlado tuje države, kjer agitujejo, zato naj se izdajajo za lovce, herbariste itd.

Da k temu „Ausland-u“ in k temu tujemu praviteljstvu spada tudi naša država, razume se samo po sebi, in da se priporočajo jednaka načela tudi nasproti naši vladi, je pač umevno. Germanizacija terja, da se mi umaknemo iz pokrajin, katere so naše; ona hoče k temu prisiliti nas v jednom slučaju „mit List“, v drugem „mit Gewalt“.

Kar se tiče nas Slovencev posebe, pokazala so se ta sredstva nezadostna. Naš narod je preveč razvit, da bi ne videl, kdo se skriva pod lovцем ali herbaristom. Kar se tiče priljubljene „Gewalt“, smemo biti tudi pokojni, dokler nas pod močnim žezlom prirodne naše in priljubljene nam dinastije zaščitja praviteljstvo avstrijsko, katerega prva in jedina zadača je, da bi vsi narodi Avstrije uživali mir in blagostanje.

Pri nas so torej germanizatorji morali delovati drugače; kakor tat na sejmu, ki je sam kradel, pa kričal „lovite ga, lovite ga!“, tako so tudi oni od nekdaj pokazovali na rusko agitacijo in ruske rublje med nami, dasi nikoli niso mogli pokazati nijednega agitatorja in nijedne kopejke, ne le rublja ne. Izgubili so torej vsako vero ravno pri onih, katerim so nas črnili. Naši zaščitniki se niso dali voditi za nos, znajoč dobro, da ima ta kleveta egoistični cilj, da je ona le pesek v oči. Napadali so naša narodna društva, sumničili so ja. No i to ni pomoglo. Treba je bilo torej poiskati druga sredstva in druge ljudi; pustivši pred dobrima dvema letoma v naše kraje prve zastreljščike, uverili so se, da jim nov sponob germanizacije more prinesiti zaželeni plod. In izbrali so si moža, moža učenega, moža z imenom, katerega jedna črka in ta celo poslednja, velja za štiri nemške; „sei es mit List, sei es mit Gewalt“ nabral si je ta Terzit peščico jedinomišljenikov, ki hodijo za njim čez grm in strm, „ožidajušče ot negò velikija i bogatija milosti“. Kriči ko presekan in meče vse, ki se ne hoté odreči od svojega razuma. Vse je uže ometano in očrnjeno od njega, najprej ženske, ki so prirodna osnova narodne rasti; potem oni možje, kateri na političnem in slovstvenem nebu slovenske domovine blesté ko zvezde prvega razreda, nazadnje — narodna društva. Tem društvom, ako gojé narodno idejo, podtikajo se veleizdajske težnje, kakor da mi nimamo policije, žandarmov in državnih pravdnikov, katerih dolžnost je skrbeti, da bi mi ne grešili proti zakonu, in kateri svojo dolžnost izpolnjujejo vselej zelo skrupulozno.

Naša narodna društva nimajo v svojem statutu načelo iztiskati sosednjo narodnost, niti rabiti „Gewalt“ in „List“; visoko držé, držala so in bodo držala prapor

vere, domoljubja in udanosti svetlemu prestolu, kar so dokazovala tako častno, ali bolje še rečeno, vselej, kedar so se pojavljale v očeh naroda. To je tudi umevno samo po sebi: v naših narodnih društvih vlada prava krščanska npravstvenost, zato vidimo v vseh njih na prvem mestu učitelje svete vere, od ubogega kaplana kje tam v nepristopnih hribovskih župnijah, do svetovno znanih mož, katerih glavo ukraša več nego četrt stoletja episkopska mitra.

Kako naše narodno društvo ima jasniši narodni program, nego družba sv. Cirila in Metodija, z nje številnimi podružnicami in člani? Kdo je prvi osnoval to družbo, kdo jo razširja, kdo polaga na ta narodni žrtvenik svoje uboge krajcarje? Gotovo v velikem številu ravno tisti stan, ki je vselej bil prvi zaščitnik našega naroda — naši vrli svečeniki v ubožnih, osamljenih župnijah. Torej tudi oni so veleizdajice, tudi oni se morajo z bajoneti v roki gnati na vse štiri strani in tudi njim, kakor nam, svetskimi narodnjakom, vsaka svoloč (svojat) me pritiskati na čelo pečat veleizdajic!

Kdor je po vsem tem še tisti predrzni cinik, ki bi si upal prisegati na evangelije našega slovenski piscočega arhi-denuncijanta in klevetnika naroda, ki ga je rodil? Koga more še pridobiti za svoje iškarjotske namene človek, ki le po pomoti sedi še na svojem mestu, zavijaje se v široki plašč vere? Nosijo ga na rokah židovski idijoti, katerim ga mi iz srca radi prepusčamo; citujejo ga razni Rethwischii in njim podobni ljudojedi — in pri nas so še ljudje, ki ga trpe med seboj! Žalostno. Žalostno je to ne toliko za narod, dasi mu tako izdajanje

škoduje sosebnost v sedanji dobi; no sosebnost žalostno je za one ljudi, ki so padli tako globoko, da pošiljajo takemu npravstvenemu človeku, torej zmesi zlasti židovstva, in germano-italijanofilstva zaupnice! Čudna želja, biti strtim pod kolesom zgodovine in stati za vselji na sramnem stolbu slovenstva, na veliko bolj vidnem mestu, nego razni renegati, ki seveda se ne godé sedanjim narodnim lopovom celó v podplate ne.

Bodimo trdi, učimo se od Nemcev! Upotrebijajmo vsa sredstva, vse moči svoje, materijalne in npravstvene, ki mogo povzdigniti in ohraniti narodno samozavest. Brcnimo od sebe vsakega, ki se osmeljuje klevetati na nas, ovajati zavedno-lažno in klicati na nas silo. Dovolj se je zjasnilo, dà, germanizator in latinizator sta tudi zdaj dva kongruentna pojma, kakor o časih zloglasnega Wicinga. Stopajmo povsodi na te narodne pijavke in tlačimo jih, ker one jedine so opasne našemu obstanku! Ne bodimo toliko bedasti, da bi nas strašila njih dolgopola suknja — v naši sredi imamo ljudi, katerih vera je čista ko biser; ne motimo se, ako nam podtikajo brezverske težnje; umni ljudje nas poznajo, bedakov pa nam itak ni treba. Iz vseh sredstev prvo pa je: jezik in obred naših apostolov. Kedar zasije solnce, ki je sijalo našim pradedom, takrat izgine tudi megla, ki se je začela razsipati z juga po slovenskej zemlji. Takrat bodo tudi oni nemnogi svečeniki, ki zdaj skrunijo svoj stan pod egido novega Terzita, hoté nehoté na narodnem stališču. O tem smo popolnoma preverjeni.

Roščin.

Ruske drobtinice.

СЪ МИРУ ПО ВПРЕТЬ, ГОЛОМУ РУБАХА.

Narodna pogovorka.

26. februarja vršilo se je „Торжественое собрание Славянскаго Общества“ Mnogobrojni zbor nagovoril je gosp. predsednik „Общества“ grof N. P. Ignatjev. V svojem nagovoru pokazal je na g. Pašiča, voditelja srbske narodne stranke i župana belgrajskega. Ta se je seveda prelepo zahvalil za izkazano mu čast, da so ga povabili v praznično sejo i da so ga izbrali dosmrtnim članom „Общества“.

G. tajnik Aristov prebral je račun o dohodkih i stroških v korist trpečih od lakote Črnogorcev i galiških Rusov Svetjša sinoda učinila je zbiro po vseh cerkvah. Ta zbira dala je zdatno svoto 200 tisuč rub. Iz te svote je uže izdano 160 tisuč rub. čez 3 oddelke — Cetinjski, Belgrajski i Kijevski. Podpora se razdaja vestno i ne vselej bezvratno.

Iz splošnega računa posnemamo to-le: Novih členov je bilo v tej seji sprejeto, i sicer izbrano jednoglasno, 15, med njimi 2 Moskovska vikarija; prošlega leta pa je bilo vseh členov: 37 častnih, 60 dosmrtnih, 378 delajočih. Po nasvetu g. predsednika je bilo v Moskvi med tamošnjimi člani osnovano „попечительство“ (kuracija), katero bo nadziralo ondotne Slovane, nčeče se v raznih moskovskih učnih zavodih. V Petrogradu so sprejemali negmotne, prispevše Slovane v domu „временной помощи“

(začasne podpore) na sredstva trgovca A. L. Kekina. Sklenili so tudi izdajati rusko-slavjanski kalendar pod uredništvom Belozerskega. V prošlem letu postopilo je v blagajnico „Общества“ na prid Črnogorcem i drugim Slovanom 35.567 rub. Stipendijatov je držalo „Общество“ 26, stipendjatek 3. Potrošeno je bilo prošlega leta 23.543 rub., a k 1. januarju tek. leta bilo je v blagajnici „Общества“ vseh ostankov 219.202 rub.

Pevski zbor g. Arhangeljskega spel je nekoliko komadov, med njimi srbsko i rusko narodno himno. Inter parenthesin naj bo vam rečeno, da ta pevski zbor ne ustupa zboru g. Slavjanskega, kar se tiče točnosti i izvestnosti i spolnitve (izvršbe), pač pa ni tako mnogobrojen i bavi se menda bolj s cerkovnim petjem, nego svetskimi (posvetnim).

Pesnik A. N. Majkov je prebral svojo poemo „Александръ Невскій“, J. P. Polonskij se pa po boleznii ni mogel udeležiti zborovanja, pač pa je poslal pesmi „Черногорскій Ключъ“ (vir, stud-nec), katero je prebral blagajnik „Общества“. Privedemo iz te pesmi košček, kojega smo našli v „Nov. Vr.“, privedemo ga v izvorniku bez prevoda z nekaterimi pojasnjujočimi besedami:

Teki Slavjanskij ključ, — teki! Uže nemnogo

Takich netronutych (nedotaknenih) ključej,

V kotorych by ni Gall, ni hitryj Švab, ni Turok
 Ne napojil svojih konij . . .
 Ty razolješja, kak rêka v grozy (nevihto) i v livenj,
 I potečeš s bezplodnych gor,
 Čtoby smytj, slomatj, razbitj nanosnoju pregradu
 I k morju vyjdti na prostor . . .

Pomnite Heine: „Auf Flügeln des Gesanges“ . . . Kaj pa proza pravi? Da, nič posebnega: Kriče o policiji slovenski Poljaki: ¹⁾ „Bomo imeli mir v Avstriji! — — — Kriče o policiji i poljski Slovenci: ¹⁾ „Moskovska intriga!“ „Ptuja agitacija v naši deželi!“ „Anarhija!“ — — — I kaj mislite, zakaj je Poljake prešinil tak strah, zakaj je njih „ojčizna“ v nevarnosti? Jaz bi nikoli ne verjel temu kriku, ako bi ne bil pred mano zanesljivi mu vir, izvrstno uredovani „Варшавскій Дневникъ“, koji piše, da se je poljska streha vnela — kakó bi Vi mislili?! — od ruske pšenice! Kijeovski oddel „Славянскаго Общества“ poslal je namreč 1000 pudov pšenice na avstrijsko mejo, črez katero morala bi k trpečim lakoto avstrijskim Rusom

¹⁾ Pod bandero našega „prijatelja“ g. dr. Mahniča in podobnih njemu politikov — je menda hotel reči naš g. dopisnik, kar se razume implicite. Op. ur.

v avstrijski Poljši. Od tega velikega dara ruskega naroda v Rusiji ruskemu narodu v Avstriji potemnelo je v glavicah poljskih, v glavicah *xxx' šoxjy* rimsko-katoliških! . . .

Zavpila je vsa „zakordana“ ²⁾ Poljša, na ves svet je zavpila, Pomagajte beriči, pomagajte hudiči, zaprežite pravoslavno pšenico za ljud pravoslavni, a gališki Rusi naj mrejo kak mušice, nam do njih devete brige ni! Pa še hodijo razni marnji, da tudi taki zvesti sinovi Rima imajo zveličanje na odkupu. . . Hinavei, naj izbrišejo iz svojega slovarja termin krščanske ljubezni. Izdaja slavjanska je vselej bila i vselej bo; raznica (razlika) je samo ta, da je prej galske, švabske i turške konjiče, o katerih kaže J. P. Polonskij, vabila k svojemu studentu po nevedenju; v naših časih pa se razdaja njeni priziv s polnim vedenjem. . . S polnim znanjem rije sebi i svojemu bratu črno mogilo, nad katero bo menda razviralo se naslednji nadpis: Zdaj imamo mir Samo ne v Avstriji, ampak tam, kjer je prenehalo naše bitje . . .“ Da, proza, „kak proza, пресквернѣйшая проза (preskrvnejšaja proza)! . . . , Božidar Tvorcov.

¹⁾ Izraz, katerega se poslužujejo ruski Poljaki o svojih bratih za mejo (kordonom) v Avstriji.

Slovenskim bratom v Galiciji na pomoč.

Ruski komitet za gladujoče v vstočni Galiciji razpošilja naslednji proglas: Bratje Slovani! Po dopuščanju božje previdnosti zadela je velika revščina našo nesrečno domovino. Spomladi so miši ugonobile setev, po letu je vsled nedostatnega dežja in po žarkih pekočega solnca usahnila trava po lokah, kakor tudi žitni pridelek na naših poljih. Jeseni pa je po mnogih krajih uničil dež to, kar je še preostalo našim poljedelcem od nekoliko letnega truda. In domovina naša trpi pomanjkanje, pomanjkanje takošno, kakoršnega še ne pomnijo zgodovino-pisci Galicije.

Z nastalo zimo je povsod strašen gost — glad — obiskal kmečke izbe. Poljedelec, da bi ohranil živino od smrti po gladu, ubija jo, sam pa pričakuje pomoči od svojih bližnjih. Od vseh strani Galicije sliši se splošni klic na pomoč. Po gladu provzročena rana se grozno širi in pomanjkanje v národu raste (narašča). Uže se prikazujejo tudi nasledki glada — nalezljive bolezni.

Nad vse drugo pa trpi prebivalstvo Rudeče Rusije. z obzirom na grozečo našim poljedelcem smrt od gladu, ne moremo, dà, ne smémo drugače, nego obrniti se s prošnjo za pomoč k dobrim ljudém, a pred vsem k Vam, sorodni naši bratje.

Podajte nam svojo podporo našim in revnim po

gladu ginjajočim kmetom in malomeščanom okrepčalno svojo bratovsko pomoč.

Bratje Slovani! Mi Rudečerusi nismo še prišli k Vam doslej z nobeno prošnjo, torej pač ne dvomimo, da se na ta naš tužni klic, klic Slovanov, oglasi slovanska rodbina, da Slovan, ne zadet po grozni osodi, ne odtegne svoje bratovske pomočne roké nesrečnemu gladnemu bratu.

Verjujemo, da izpolnite svojo dolžnost po besedah sv. pisma nasitivši gladne, da pokažete svojo slovansko vzajemnost i bratovsko ljubezen.

Darove denarne in druge prosimo pošiljati „Narodnemu Domu“ v Levovu v Galiciji po naslovu podpisanega odbora, kateremu je ministerstvo notranjih zadev z odlokom od dné 10. (22.) januarja 1890, št. 203, dovolilo pobirati darove za prebivalce vstočne Galicije po gladu obiskane.

Imena gg. darovateljev bodo se priobčevala vsak mesec po ruskih časopisih.

V Levovu, dne 3. (16.) febr. 1890.

(Podpisi:)

B. A. Dédickij, predsednik. Kanonik K. Malinovskij.
 Dr. J. A. Dobrjanskij, podpredsednika. L. L. Ropickij,
 O. A. Mončalovskij, tajnika.

D o p i s i.

Iz Trsta, 17. feb. „Citta fedelissima“ („prezvesto mesto“) — ta naslov je nosilo od nekaj in menda še nosi — uprav mesto Trst. Ne bodemo govorili o starih časih, ko je bila narodna ideja še „mrtva stvar“; tedaj

je bil Trst še mestice, in v njem se ni moglo najti posledic „pravega irredentizma“. Ali v minulih dveh desetletjih se je pokazalo dovolj, kaki duhovi vladajo v tem „prezvestem mestu“, in kam nas utedne še dovesti po-

litika vladajočih organov. Trst se je razširil kakor malokatero drugo avstrijsko mesto in to posebno v zadnjem polustoletju. Z razširjanjem mesta se širi pa tudi irredentizem, ki je nevaren naši državi, kakor še posebe slovenski narodnosti! Če se mesto Trst vedno bolj razširja in povečuje — povečuje se ž njim v prvi vrsti tudi „premočna italijanska kolonija“! Sedaj je v Trstu okoli 20-000 (dvajset tisoč) Italijanov! Lahko si misli vsak razumnik, kako vpliva ta „premočna naselbina“ na tamošnje razmere. V Trst pritepeni Italijan se čuti kmalu domačega; čuti se tu kot „na rodni svoji zemlji“ in kaže se tudi popolnoma jednakega. Domače ljudstvo — stari prvotni prebivalci, državi preudani okoličanski Slovenci so tem ljudem — robovi, sužnji in tudi nazivljajo jih tako. Toda dovolj o tej „avstrijski živelj moreči koloniji“ — vrnimo se zopet k tržaškim razmeram.

Ob priliki zadnje razstave v Trstu — in ko so prijeli Oberdanka, ko so bile bombe in petarde na dnevnem redu, tedaj so se jele nekaterim osebam odpirati oči. Nekateri glavni avstro-ogerski listi so začeli pisati in dvomiti o naslovu Trsta — „citta fedelissima!“ Tudi nekaterim postavodavnim krogom so se pokazale tržaške razmere „v pravem svitu“ — in morda so jih želeli viditi predrugačene — ali želja je ostala vedno le želja! Bombe in petarde so postale navadne, dnevne novosti — „igračice“ — vsaj poluoficijozni listi tržaški so jih imenovali kot take. Mnenje nekaterih odločnih mož je bilo tedaj, da si opomore domači slovenski živelj ob bregovih Adrije. Ti možje so videli v slovanskem elementu pravo, prezvesto stražo ob dotični avstrijski meji in niso se motili. Ali mož tega mnenja je bilo malo. Mnogo se je govorilo, kričalo, a storilo čisto nič, ostalo je vse pri starem. Da je bilo to tako, pripomogel je menda največ k temu takrat v Primorski vladajoči mož, kateremu je bil Slovan „trn v peti“, ali pa še mnogo slabše, kakor se je ta plemeniti gospod sam izrazil ob priliki. Res Slovanom se meri s posebno mero. Če glasujejo slovenski poslanci v kranjskem deželnem zboru proti dovolitvi precejšnje svote za nemško šolo, ki je v Ljubljani nepotrebna — vihar je pred durmi! Vse ti skoči po koncu, Drugi in „staroslovenski listi“ imenujejo

naše prave poslance liberalce, Novoslovence — in Bogue, kaj še! V Trstu je pa stvar drugačna. V tržaškem mestnem zboru (ki je ob jednom deželni zbor) demonstruje se očitno proti avstrijskim čuvtvom. Ne bodem govoril danes o prošlosti minulih let; omenim pa stvari, katera se je vršila uprav v minulem mesecu! Vsakemu je menda že znano o demonstraciji, prirejani v tržaški mestni dvorani meseca januarja tekočega leta. Ko se je govorilo o prenesenju ostankov pesnika Revere iz Rima v Trst, in ko se je omenjalo o darovih, katere je poklonil tržaškemu mestu nek italijanski plemenitaš z uvetom, da se ti izročé še le, ko bode Trst pod Italijo, nastal je na galeriji strašanski rokoplesk in vpitje, da mu ni jednakega! Darovi, namenjeni mestu Trstu, so iz ostaline generala Garibaldija, najhujšega nasprotnika naše Avstrije; jednak je bil tudi pesnik Revere. — Časniki so o tej demonstraciji premalo omenjali; prenapolnjena demonstrujoča galerija je odločno pokazala pomen naslova „prezvesto mesto!“ Ko se je omenjalo Garibaldijevo ime, začelo je kar vse vprek upiti — na slavo Garibaldija; no „evviva Garibaldi“ je v Trstu že običajen izraz. Nek naš poslanec mi je pravil jako užaljen o tem dogodku; ni veroval do onega dne, da se v Trstu avstrijsko čuvtvo tepta tako z nogami. Od gotove strani mi je tudi znano, da si je prisotni vladni zastopnik zakril obraz z obema rokama, užaljen zaradi nezaslišane očitne demonstracije. Sedaj je pa že potihnilo vse! Nekoliko tednov je minulo, — in pozabljena je stvar; pa saj so bile to zopet le „otročarije“ — rekel bi s tržaškimi poluuradnimi listi!

Tako je tedaj v Trstu, in tako — ali pa še slabše — bode tudi zanjeprej! Če se ne bode poskušalo oživiti ali vsaj podpirati stari slovenski živelj, pokažejo se še druge posledice. Vlada dela lahko „z odprtimi očmi“, če pa ne bode spoznala, kje je pravi branik „prave avstrijske ideje“, pokaže jej to bodočnost. Če je veljal včasih Trstu naslov: „prezvesto mesto“, bila je to zasluga okoličanov. In zatiranje ter poitaljančevanje slovenske okolice je krivo, da je dvomiti, ali je Trst danes vreden častnega naslova: „Citta fedelissima“ — „prezvesto mesto!“

X.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Baron Winkler, deželni predsednik, je praznoval desetletnico svojega delovanja na sedanjem odličnem mestu Kranjske. Slovenska društva so ga ob tej priliki počastila na razne odlikujoče načine, mnoge občine so se pridružile sedaj drugim v tem, da so ga imenovala svojim častnim občanom, slovenski zastopniki in odličnjaki pa so njemu na čast v Ljubljani priredili banket. Slovensko prebivalstvo na Kranjskem se je dostojno spomnilo, da

se lanji predsednik skuša na svojem težavnem mestu izvrševati narodno jednakopravnost in zakone, ter da vé počtevati zapreke, ki se ustavljajo tudi takemu visokemu cesarskemu služabniku. Nadejajo se, da ostane še dolgo na svojem mestu ter izvrši, česar mu ni bilo možno premagati doslej.

Italijansko učiteljske v Trstu. Italijani zahtevajo popolno vseučilišče v Trstu za nekaj več kot pol milijona italijanskega prebivalstva na Primorskem in Tirolskem,

in sicer kljubu temu, da so italijanske stolice za italijanske slušatelje v Inomostu, Gradci in nekaj na Dunaji. Na Primorskem je moško učiteljsiše v Kopru in žensko v Gorici tudi za Italijane; kljubu temu zahtevajo tudi za Trst posebno vseučilišče. Gledé na poslednje piše „Edinost“ v 22. št. t. l. med drugim: „Da bode ta zavod v velikansko kvar naše slovenske narodnosti, o tem ni dvojiti, kajti znan je nesramni nepotizem tržaškega magistrata kot deželne šolske oblasti. . . . Nov zavod bode najbrže ognjišče italijanski propagandi, kajti v Trstu ne bode mesta za vse one učitelje, ki se bodo na njem izključljivo v laščini vzgajali, v Italiji pa tudi ne; dosledno bode torej magistratna rudeča gospoda nastavljala je po okoličanskih šolah, v potujčevanje katerih deluje na vse kripelje. Za državno italijansko obrtno šolo dobimo v Trstu še c. kr. italijansko učiteljsiše, in od tega je le še jeden korak do italijanske državne univerze. 1400 slovenskih očetov v Tržaškem mestu pa prosi isto državo za borno ljudsko šolo, in 30.000 slovenskih okoličanov ima zgolj poluitalijanske ali celoma laške ljudske šole ter se vsi zaman obračajo do vlade, da bi tudi med njimi uvedla ravnopravnost! Bodo li slovenski državnozbornski poslanci pri debati o šoli molčali na to gorostasnost. Ne bi bilo umestno, da se enkrat složijo ter odločno zahtevajo od visoke vlade vsaj en del onih pravic, koje uživajo Italijani? Položaj primorskih Slovanov je res prekêren ter zahteva premisleka. . . . Ne mojmo se pričakati sedaj o raznih šolskih sistemih, o verske in brezverske šoli: mi tržaški Slovenci živo potrebujemo narodnih slovenskih šol, kajti čimdalje se med nami širi italijanstvo, tembolj drvi mili naš narod v neznačajnost in — nevero! Slovenski državni poslanci tedaj: pozor!“ —

b) Ostali slovanski svet.

Izjava škofov zastran verske šole. Šolska komisija gosposke zbornice je priobčila posebno izjavo o verski šoli ter jo združila v naslednje točke: 1. Javne ljudske šole naj se tako uravnajo, da bode katoliškim otrokom redoma mogoče jih obiskovati, ne da bi bili namešani z otroki drugih veroizpovedanj. 2. Na katoliških javnih ljudskih šolah morajo biti vsi učitelji katoličani, morajo se izobraziti na katoliških učiteljskih pripravnicah in si morajo tudi pridobiti zmožnost, učiti katoliški krščanski nauk. 3. Pri nameščenju učiteljev na katoliških javnih šolah je organom katoliške cerkve dovoliti toliko vpliva, kolikor ga je treba, da se zagotovijo o primernem delovanju presilca, ki se naj namesti. 4. Krščanski nauk naj se v teh šolah po sodelovanju učitelja razširi, drugi pouk pa, kakor tudi učni načrti in pripomočki naj se tako uravnajo, da se v njih ne le nič za katoliške otroke spodtakljivega ne nahaja, ampak da je vse v lepem soglasju s katoliškim značajem šole. 5. Gledé nadzorstva katoliških ljudskih šol in učiteljskih pripravnic treba je katoliški cerkvi dati priliko, da njih verski značaj vsestransko in zdatno varuje in pospešuje po svojih zakonito nastavljenih organih. Konečno naznanjajo podpisani, ne da bi se spuščali v politična razpravljanja, da so pripravljene zastran svojih zahtev z merodajnimi krogi na dalje se razgovarjati. V tej izjavi ni čisto nič povedano, kakó naj se izvrši točka za točko. V tem je prednost in nedostatek v primeri z dosedanjimi sorodnimi izjavami, oziroma načrti, ki so bili predloženi državnima zbornicama. Vse pa je zavisno od tega, kateri organi ali ustavni zastopi naj bi ustrezali zakonitim potom točkam

te izjave. O tem bomo govorili še večkrat tudi v našem listu.

Kaloman Tisza, ki je bil 15 let ministerski predsednik na Ogerskem, po veri kalvinist, po duhu liberalac. zagovornik nemško-avstro-ogerske zveze, nasprotnik slovanskih narodnostij na znotraj in na zunaj, je moral odstopiti. Pod njegovim ministerstvom je Ogerska napravila velikanske dolgove kljubu temu, da se je poprodalo veliko državnih zemljišč in vrednosti. Židje so imeli pri vsem tem velik dobiček; zato so ga zagovarjali s svojega stališča, kakor nemški liberalci zastran poselnega prijateljstva velikomonemške politike. Njegov cilj je bil, po tujčiti zlasti slovanske narode, prizanesel ni pa tudi Rumuncem. Sledovi njegove škodljive politike se že kažejo, a hude posledice se še le pokažejo. Njemu naslednik na predsedniškem stolu je minister grof Szapary. Ta se je izjavil, da bo na znotraj zastopal dosedanjo politiko Tiszino na zunaj, na znotraj pa da bo skrbel za urenje državnega gospodarstva. V svojem obširno razpravljenem programu se narodnostnega vprašanja niti dotaknil ni; molčal je o tem za Ogersko prevažnem vprašanju, kakor da bi bilo vse v redu. Slovaki in drugi demadjarski narodi se bodo torej tiskali in tlačili kakor doslej. Tem narodom ne ostaja tudi na dalje druga tolažba, kakor prislovica: Svaka sila do vremena.

Mladočehi so govorili v državnem zboru jako krepko o češkonemškem dogovoru ter obsojali mnogokaj, sosebno pa so se pritoževali zastran kračenja svobode govora, ko se prepovedujejo ali razpuščajo mladočeški shodi, na katerih se presoja češko nemški dogovor. Staročehi pa iz zaslepljenosti prezirajo še toliko vtemeljeno kritiko Mladočehov, a sami so bili že prisiljeni osrednjo vladu interpelovati zastran tega, da je češki namestnik grof Thun izjavil se v zmislu, kakor da bi bil v češkem kraljestvu nemški kot državni jezik v doslednosti že za vsako občinsko avtonomijo ne samo priznan, ampak tudi običajen: Kratkovidniki! saj so sami odobrili punktacije v dogovoru, katere vedejo naravnost do priznanja nemškega kot državnega jezika v češkem kraljestvu. Kje je tu doslednost? Mladočehi vprašajo sedaj dr. Riegra, ali se bode tudi sedaj izgovarjal, češ, da so bili prisiljeni privoliti v tak dogovor po pritisku Bismarckovem, potem ko tega ni več na krmilu. Radovedni so Mladočehi, kako se bo zastareli voditelj češkega naroda izgovarjal pa sedaj.

Knez Bismark je odstopil, kakor v obče trdijo zaradi važnih navskrižij med njim in cesarjem Viljemom I. Poslednji ga je odlikoval v dveh daljših laskavih pismih in s podeljenjem naslovov vojvode Lauenburškega in generalnega maršala. Obdržal pa je le poslednje odlikovanje, poslovil se v daljši avdijenci ter odšel, proslavljen od Berolinskih množic, naravnost v Friedrichsruhe. „Norddeutsche Allg. Ztg.“ je razkrila nekaj stvarij, katere potrjujejo navskrižje med bivšim kancelarjem in ministerskim predsednikom pa med vladarjem. Ta razkritja kažejo, da je hotel cesar nemški zmanjšati oblast Bismarckovo sosebno gledé na vpliv drugih ministrov, ter da bi se ne bil vjemal s nazori s cesarjem o socialnih reformah. Drugi pa raznašajo še razne vesti, o katerih se pa ne vé, koliko imajo resnice v sebi. Cesar Viljem sam se je izjavil, da hoče v politiki postopati v starem tiru „mit Dampf voran!“ Za Slovane je boljše, da so oprezni, bolj pesimistični nego optimistični zastran odstopa Bismarckovega, ki je vsekakor velikega pomena tudi v zmislu, da se utegnejo pričeti veliki prevrati v velikonemški in dosledno

evropski politiki. Pomenljivo je, da je Bismarck omenil nasproti Italijanom, da ozka zveza Nemčije z Italijo ostane tudi nadalje nespremenljiva, v tem ko je popolnoma molčal o Avstro-Ogerski. Pač pa je cesar Viljem naznanil našemu cesarju odstop Bismarckov in je veleposlanik Reuss še posebe bil v avdijenciji pri našem cesarju zastran tega. Ob odstopu je bil angleški prestolonaslednik v Berlinu, in je cesar Viljem posebe povdarjal ob tej priliki prijateljstvo Angleške z Velikonemčijo. Nekateri menijo, da bi bil odstop Bismarckov v zvezi z zopetnim približevanjem Nemčije k Rusiji. Domišljavost ima pri tem odstopu veliko svobode in dela; pesimisti bi utegnili misliti, da se hoče Nemčija otresti vezi na one strani, kjer je bil deležen Bismarck, ter da po njegovem odstopu ne bo treba ozirati se na te vezi. Da pa je tudi osebnosti poštovati pri Bismarckovem odstopu, razvidno je tudi iz tega, da je odstopil tudi Bismarckov sin grof Herbert, potem ko je bil le za malo dni postavljen za poslovanje zunanjega ministerstva. Avstrijska, kakor znana oficijozna „Presse“ trdi, da odstop Bismarckov pomenja velik prevrat vse dosedanje evropske politike. Iz tega je posneti, da tudi na Dunaju slutijo ali celo pozitivno poznajo velik pomen sprememb v nemškem cesarstvu. Naslednik Bismarcku kot kancelar, predsednik ministerstva in zunanje politike je general Caprivi, ki je stopil na površje kot neznan X., s katerim v zvezi s cesarjem Viljemom II. bo odslej računati evropski diplomaciji in v obče raznoterim državam. Caprivi, kakor pričbujejo sedaj njegovo genealogijo, bi bil imel že v 13. stoletju svoje prednike v Furlaniji, v dobi, ko je bil dotični kraj še slovenski. Nekateri predniki so se dejanski imenovali Kopriva, kakor se per methatesin še dandanes imenuje gostilna „Kopriva“, imeli so tudi grb s koprivo, ter so se zaradi tega imenovali nemški von „Nesselthal“ (Nessel-kopriva). Iz tega ne sledi, da so bili pl. Kopriva slovenskega pokolenja, pač pa na tedanji slovenski zemlji. Pa saj so bili tudi Bismarcki na slovanski zemlji, in je velika zgodovinska ironija, da prvi dejatelji in državniki nemški so imeli svoj početek na slovanski zemlji, katero so potem spravljali in jo spravljajo pod nemško oblast potomu pribojevanja in tujčevanja. Pa saj so tudi sedanji Prusi zmes slovanske in nemške krvi in po trditvah fizijologov in etnografov zaradi tega najkrepkejšo deblo nemškega plemena.

Peticija čeških žen. Razna ženska društva češka, kakor tudi pojedince podajo državnemu zboru peticijo, da bi se ženske smele učiti na filozofski in medicinski fakulteti. Naganja jih, kakor navajajo, k temu posebno globoki glas srca k dvema krasnima namenoma v življenju: k vzgojevanju mladine in k skrbi za bolnike.

Karolina Světlá, slavna pisateljica češka, praznovala je 24. febr. 60letnico svojega življenja. Od vseh stranij so se pričobile laskave izjave o njenem blagodejnem delovanju. S celega Podještéti so ji poslale gospe in gospice adreso s 2300 podpisi iz več nego 100 občin. Prištevajo jo k redkim imenom, s katerimi se sme češki narod ponašati doma in pred tujim svetom.

Slovanska knjižnica Komenskega. V poslednji številki Olomuškega časopisa „Komensky“ čitamo naslednjo presojo: Lanskega leta, kakor znano, podal je nek učitelj iz Slezijske „Ustřednímu spolku jednot učiteljských na Moravě a ve Slezsku“ predlog, da bi se pri „Muzeju Komenskega“ v Přerovu osnovala „Slovanska knjižnica Komenskega.“ Da bi ta misel že kar v začetku ne zaspala za dobro, namenili smo se spregovoriti nekoliko v na-

menu té knjižnice ter podati svoje misli v preudarek. Mišljenje slovanske vzajemnosti goji se pri nas bolj z besedami nego v resnici, a vendar nam je té vzajemnosti takó treba kakor soli. Poznavši duševno življenje svojih slovanskih bratov, spoznamo ob enem sami sebe, naučimo se po njih zgledu ljubiti svoj jezik, svoj národ; a glavno pa je, da spoznavši, kakó velik in močan je rod Slovanov, naučimo se národnega ponósa, katerega nam, žalibog, nedostaje. Ako pa hočemo poznati duševno življenje kakega národa, treba nam je, da takó rečem, seči mu do srca, da bi spoznali njegovo utripanje, namreč njegova čustva, napóre in težnje. A to vse spoznamo jedino le iz književnosti, toda nikdar iz prevódov, marveč iz izvirnikov. Znano je, da Čehu (Slovincu) ne dela nikakoršnih težav učenje kakega slovanskih jezikov, kajti skoro dve tretjini besed je našim povsem enakih, ali vsaj močno podobnih, in naučiti se jih je treba samó jedno tretjino, da dosežemo ta ali óni slovanski jezik. A vendar, kakó malo je med nami takošnih, kateri bi znali mimo svojega materinskega še kak drugi slovanski jezik! A pri tem nam ne nedostaje izobražencev, ki bi ne znali kak zapadno-evropski jezik. Kakó se naučiti najlaže in brez pomoči učitelja kak slovanski jezik? Slavni naš slavist in pesnik Čelakovský svetuje vsem tem, kateri bi se hoteli učiti jezikov slovanskih, naj takoj začnejo čitati duševne plodove tistega slovanskega národa. Razume se, da je najpoprej treba vsaj površno preučiti slovniške osnove tega jezika, k čemur nam dobro in popolnoma ustrezajo Vymazalove slovnice. Za čitanje se priporoča najbolj „Sveto pismo“, ki je prevedeno že v vse slovanske jezike in čegar znanje nas naučí mnogo besed celó brez pomoči slovarja. Toda sedaj pridemo k glavnej oviri, katera je, mislim, glavna zapreka, da je takó malo takih, ki se uče slovanskih jezikov, namreč kje vzeti knjige za daljšo izobrazbo? Mnogi bi se z največim veseljem in marljivostjo učili slovanskih jezikov, pa nimajo pripomočkov za nakupovanje knjig, in ker ne znajo, kam se jim je obrniti, da bi jih dobili, pa ostane običajno vse le pri dobri volji. To oviro pomagala bi odstraniti slovanska knjižnica, t. j. zbirka knjig slovanskih národov, kjer bi se knjige proti primerni plači posojevali prijateljem slovanske vzajemnosti in tistim, ki bi se hoteli učiti jezikov slovanskih. Preverjen sem, da bi se našlo dokaj prijateljtev te misli, ki bi svoje prečitane slovanske knjige darovali ter celó z denarnimi doneski priskočili knjižnici v pomoč. Konečno omenjam, kakó blagodarno deluje v tej zadevi „Maškova šola slovanskih jezikov“, katero je osnovala „pedagogická jednota“ v Pragi na spomin nepozabnega gojitelja mišljenja o slovanski vzajemnosti, učitelja-ravnatelja J. L. Maška. Na tej šoli začel se je poučevati prvo leto jezik slovenski, pa hrvatski, lani in letos se uči jezik poljski in ob enem tudi lužiško-srbski. Ta šola ima istinite zasuge za slovansko vzajemnost, zlasti pa za vzajemnost češko-slovensko. „Slovanska knjižnica Komenskega“ imela bi še večí delokrog delavnosti nego Maškova šola, kajti ne bila bi vezana samó na jedno mesto, marveč bi delovala po céli očetnjavi. Z osnovo takšne knjižnice bi oslavili in posvetili dostojno spomin največjega pedagoga ter približali se z velikimi koraki geslu: „Poznajmo se!“

O odgoji slovaške mladine pišejo slovaške „Národné Noviny“: „Temu je že deset let, odkar je madjarski jezik kot obvezen predmet uveden v nemadjarške šole . . . Ni pa še bilo nikdar in tudi ni povedano, da bi se rabila madjarščina kot poučen in pojasnjevalen

jezik v nemadjarških elementarnih šolah . . . Danes je temu že drugače . . . Kadar ide šestletno slovaško dete v državno ali ljudsko šolo, mora priti z madjarskim abecednikom; učitelj zadaja jim že tedaj madjarska vprašanja, uvaja pouk, čegar metodika se imenuje nazorna, sicer pa je muka za nežno slovaško mladino. Med Slovaki so že takošni učitelji, ki ne znajo narodnega jezika, in ko bi se ga hoteli naučiti, pa se jim poštevta to za nepatrijotizem. Minulo je deset let, odkar takošni učitelji delujejo po naših krajih, in duševni revčki niso več redki . . . Pred nekoliko leti so še trdili, da je namen uvedanja madjarskega jezika v slovaške šole pomadjarjenje. Dandanes pa se razpisujejo že oglási, dà, kdor uvede v slovaško šolo madjarščino kot poučni jezik, dobi za to gmotno nagrado. V novogradski stolici razpisali so nagrado 200 gld. tistemu, ki uvede v vseh predmetih madjarščino kot poučni jezik . . . Mnogi šovinisti govoré, da ima država, ki vzdržuje državne šole, pravico določiti tudi jezik za nje. No, mari ne plačujejo davka tudi Slovaki? . . . A sedaj, ko pregledamo posledice célega desetletja, koliko vendar vidimo detet, dobro govorečih madjarski? V resnici malo, jako malo. Duševni revčki se sicer množé, toda Madjari ne. Janko, ko zapusti šolo, takoj pozabi par téh izrazov pri plugu. Jožko gre na Dunaj na potovanje, a tu pa bi bila potrebna nemščina . . . Z jedno besedo: niso nas pomadjarili pač pa naredili iz naših otrók nekaj več duševnih glupečev.

Frekvencija vseučilišč in politehnik v Avstriji predstavlja se po datih, zbranih po ministerstvu narodne prosvéte v zimskem tečaju 1889/90, takó-le: Vsenčilišče na Dunaju šteje 4996 slušateljev, češko v Pragi 2110, nemško uč. v Pragi 1444, v Gradcu 1327, v Krakovu 1235, v Levovu 1039, v Inomostu 869, v Črnovicah 217. Politehnika na Dunaju ima 788, češka v Pragi 334, nemška v Pragi 167, v Brnu 164 v Levovu 158 in v Gradcu 157 slušateljev.

Literarno zblíževanje med Hrvati in Srbi. Leposlovna lista „Kolo“ (v Belgradu) in „Vienac“ (v Zagrebu) hočeta se vzajemno podpirati med sabo. Uredništvo „Kola“ javlja v svojem telegramu: „Glavna naša skrb bo v stremljenju k bratskemu zjedinenju Hrvatov in Srbov“.

Glad v Galiciji trudijo se po besedah „Červonoj Rusi“ poluuradni časopisi predstavljati takó, kakor da hi naše prebivalstvo živelo v bujnem izobilju, v tem ko oficijalni podatki dokazujejo, da v nekaterih okrajih že gospoduje glad v pravem pomenu besede, v drugih pa začne razsajati danes ali jutri. Oficijozom sekundujejo skoro vsi židovski organi. „N. Fr. Presse“ si je naročila telegram iz Brodov, v katerem se govori, da je Petrograško slavjansko občestvo doposlalo v Brode že 1000 pudov pšenice za gladujoče kmete in da avstrijske oblasti ne hoté té pošiljatve pustiti naprej, dokler ne bo plačana carina. Priobčujoč to vest, omenja dopisnik, da 1000 pudov pšenice predstavlja ceno 800 gld., torej da je to kaj neznatna žrtva. Na to opomnjo dopisnikovo omenjmo tudi mi, da za bogate židovske spekulante bil bi to kaj neznamen dar, za gladujočega kmeta pa more on biti velika pomoč, ako avstrijske oblasti ne bodo terjale od poslani pšenice uvožne carine. Vrhu tega je tudi lahko možno, da je to še le prva žrtva, prihajajoča iz Rusije, in da utegnejo za njo slediti še nove pošiljatve, ko darovatelji zvedó, da njih darovi prihajajo na pravo mesto ter se ne obkladajo z davki, nalagajočim se na zamejno pšenico, ki dohaja iz Rusije na prodaj.

marveč se smatrajo ti darovi za miloščino hudo stradalóim avstrijskim državljanom, naj bi si bili ti tudi ruske národnosti. Vidi se, da se hoče nasproti Slovanom še v takih razmerah delati politika njim na škodo. —kl.

Pomoč gališkim Rusom! V današnji številki tudi našega lista je priobčen poziv posebnega odbora, ki na privolitev ministerstva sme nabirati pomoč in darove po vseh deželah naše države na korist našim bratom po krvi, vsled lanske slabe letinje hudo prizadetim gališkim Rusom. Narod ta se izrecno prvokrat obrača tudi do nas Slovencev ter se nadeja, da tolikrat povdarjena in vsem nam draga slovanska vzajemnost ne ostane tudi pri nas brez dejanja. Mi Slovenci smo sami sicer revni in ravno zaradi slabe letinje trpimo letos po nekaterih krajih. No beda, ki je zadela prek in prek ruski narod v Galiciji, je vendar veliko hujša od naše; na vrata velikih revežev na Slovenskem ruski narod tudi ne trka, pač pa na vrata onih Slovencev, ki so imovitiši, in ki imajo vsmiljeno srce do revnih in potrebnih tudi med tujimi narodi in celó drugimi svetovi. Gališki Rusi so Slovincem tudi po veri najbliži, v jednaki političkih in narodnih borbah, kakor Slovenci. Gališki Rusi so Slovincem v obče simpatički narod. Sedaj je prilika, da svoje sočustvije pokažemo tudi z dobrimi deli. Béda je velika in huda; po latinskem pregovoru dvakrat dá, kdor hitro dá. Slovenci, ki hočejo pomagati, naj pošiljajo svoje darove naravnost v priobčenem pozivu podpisanemu odboru v Levov. Dobrotniki utegnejo poslati darove pa tudi nam, in mi smo pripravljeni odmeriti tudi v našem listu prostor za zabeleženje dobrotnikov in daril ter poslednja odposlati dotičnemu odboru

Izselitev Slovanov iz Prusije. Po statističnih podatkih, nabranih od pruskih oblastoj, preselilo se je v teku 10 let (1875—1885) za mejo: iz Poznajske 97% prebivalstva t. j. 164.161, iz zapadne Prusije 9.4% prebivalstva t. j. 145.564, iz vstočne Prusije 5.7 prebivalstva 110.280 iz gornje Šlezije 5,18 prebivalstva t. j. 48.471, Ker je število poljskih izselnikov vedno večé nego nemških, smé se trditi, da je med temi izselniki okolo 200.000 Poljakov, ki so zapustili svoje rodbine. Večina téh izselnikov odpravila se je preko morja v Ameriko.

Vseh Crnogorcev preselilo se je minulo leto v Srbijo 7.238 duš, med njimi nekateri tudi iz Stare Srbije. Na srbski meji dobil je vsak Črnogorec 20 frankov v zlatu, ponekde so jim dajali po kilogram kruha, po drugod po 1/4 kile pečene govedine in liter vina na družino. V treh skladiščih dobivali so Črnogorci kruh, moko, sol, bob, krompir, cebulo, na 10 dni brezplačno.

Casopisje v Rusiji. Vseh časopisov, vkupno s Privislanskim krajem, Kavkazom in Pribaltijskimi provincijami, izhaja v Rusiji 669. Med temi je 86 izdanij vérske vsebine, 87 dnevnikov, 78 politično literarnih tednikov, 30 mesečnih „žurnalov“. 81 oficijalnih, gubernskih, policijskih in mestnih časopisov, 109 naučnih, vojnih, tehničnih, ekonomičnih in obrtnijskih (žurnalov), 33 kmetijsko-gospodarskih, 35 ilustrovanih, 15 umetniških, gledaliških in muzikalnih, 7 modnih žurnalov, 82 informacijskih in bibliografičnih, 14 narodnih in pedagoških in ravno toliko (23) časopisov za mladino.

Stolica slovanskih jezikov v Oksfordu. Na oksfordskem vseučilišču uvedla se je stolica slovanskih jezikov kateri je za profesorja naznačen. V. R. Morfil, znan po svoji knjigi o slovanskih književnostih Morfil se že mnogo let bavi z učenjem in razširjanjem slovanske književnosti in jezikoslovja.

KNJIŽEVNOST.

Službovník (Dienst-Reglement) za cesarsko in kraljevo vojsko. Tretji del. Pehota in lovska četa. Poslovenil in založil Andrej Komel pl. Sočebčan, c. in kr. major v p. Drugi natis službovníka leta 1876. §§. 1 — 21. Ljubljana 1890. Založil pisatelj. Tiskala „Národná Tiskarna“ Str. 36, cena 15 kr. Kakor se vidi, trudi se naš zaslužni rojak pl. Sočebčan neumorno z izdajanjem vojaških knjig v slovenskem jeziku. Ker te knjige zalaga sam, mora zajedno skrbeti, kakó se razprodajo. Ker pa postavlja svojim prevodom celó niže cene, nego so postavljene izdajam, tiskanim v c. kr. državni tiskarni, je razvidno, da on ne išče dobička, niti odškodnine za svoj trud. Kajti, celo pri najugodnejših razmerah razprodavanja, splača se mu ravno ali jedva tisk. Ker pa je z druge strani že znano slovenskemu občinstvu, da se slovenski prevodi prodajejo jako slabo med vojaštvom slovenskega rodu, je sklepati, da g. pisatelj-založnik mora imeti poleg vsega truda in pospeševanja patrijotskega dela še celó izgubo. Mi umemo trud in požrtvovalnost našega rojaka kot pisatelja pri tem podjetju; ne umemo pa zakaj mora biti on zajedno založnik, ko oskrbujejo drugod tako književnost c. kr. vojaške gospodske. Sodili bi, da bi založništvo in razprodajo morali prevzeti drugi krogi, kateri so ali bi morali biti zadovoljni in veseli, da imajo slovenskega sposobnika in delavca za dela njih zmislja in njih namer. Da c. kr. vojaška ministerstva ne morejo oteževati takega dela v slovenski obliki, pokazale so še lanske izjave v državnem zboru na Dunaju; ako se torej slovenske vojaške knjige ne razprodajajo po razmeri slovenskih vojakov, mora biti vzrok v tem, da se od drugih strani ne razširjajo te knjige, kakor zahteva to duh vojaški in želja, ta duh pospeševati po najprimernejših potih, torej tudi z najprikladnejšimi sredstvi. Vsekakor bi bilo opozoriti visoko c. kr. vojaško ministerstvo na neprilichnosti, katere morajo, kjer si bodi tičati gledé na razširjanje vojaške literature v slovenskem jeziku, priskrbljene po pl. Sočebčanu, in priznane ter pohvaljene že večkrat od najviše c. kr. vojaške gospodske. Morda zasledé slovenski državni poslanci vzrok, da ga naznanijo ter pomorejo takó odstraniti zapreke za ta del.

Slavjanskij i slavenska glasba. Piše Fr. Š. Kuhač. Znani in slavni glasbeni strokovnjak in pisatelj hrvaški, g. Kuhač je začel v podlistku „Hrvatske“ priobčevati celo vrsto razprav o kakovosti ruske in slovanske glasbe, porabivši priliko in vtise, ki jih je dobil iz opazovanja pevskega zbora Slavjanskega v Zagrebu. Slovanske glasbenike v obče opozarjamo na ta zanimiva premišljevanja g. Kuhača, katera vsekakor utegnejo pospeševati razumljenje slovanske glasbe, razlikujoče se mnogotero od glasbe zapadnikov.

Národne legende za slovensko mladino. Nabral, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v Središču. I. zvezek. V Ptuj. Natisnil W. Blanke. 1890. Str. 40. C. 18 kr. To delce, pisano v gladki slovenščini, je na Slovenskem prvo te vrste; rokopis je pregledal in pohvalno odobril ljutomerski dekan č. g. Skuhala. Z verskega, kakor z narodnega stališča, po pravici priporočajo to knjižico posebno za nežno mladino. Marljivi g. izdajatelj, soditi po prvem

zvezku, bo zbirko nadaljeval, za kar mu bo učiteljstvo gotovo še posebe hvaležno.

Národní písně moravské, v nově nasbírané. Ve sbírku spořádal a vydal Fr. Bartoš. Sešit I., II. a III. Nákladem Matice Moravské. 1889. Cena 8 zl. (str. 653, XX a CLII, písní 1017.

Národní báchorky a pověsti moravské i slezské. Sebral M. Mikšíček. Svazek I. a II. Nákladem J. A. Kobra v Praze.

Русская греко-униатская церковь въ царствованіи императора Александра I. (Russkaja greko-unijatskaja cerkov v carstvovaniji imperatora Aleksandra I.) Istorič. izsledovanije po archivnym dokumentam. Spisal P. O. Bobrovskij. St. Petb. Cena 3 r.

Letopis Matice Srpske. (Letopis Matice Srpske.) Knjiga obseza 160 str. Za leto 1889. izšel je zvezek IV. V Novem Sadu, srbska tiskarna dr. Miletića. Obseza med drugim: Dodatak prirodopisnoj i medicinskoj nomenklaturi. Cena 70 kr.

Русская Библиотека. (Russkaja biblioteka). 1890. I. Izdanije S. N. Pelecha, I. snopič (januvarij): Князь Серебряный А. К. Толстаго (Knjaz Serebrjanij A. K. Tolstago). Str. 1—64. Stoji celoletno (12 snopičev) 2 gld. 40 kr. Adresa: Izdateljstvo „Russkoj biblioteki“ vo Levové, Bljacharskaja ul. 13. — Vypusk II. in III. (febr. in mart). Vsebina Князь Серебряный (Knjaz Serebrjanij). A. K. Tolstago. (Str. 165—192.) S tem izdanjem utegnejo Slovenci primerjati slovenski prevod istega dela Tolstega. Cena za celo leto 2 gld. 40 kr. Izdateljstvo „Russkoj Biblioteki“ v Levovu, Bljacharnaja ul. 13.

Popravki k št. 5. „Slov. Sveta“. Str. 75. na desni 11. v. sp.: narode veliko sorodniše; str. 77. na levi 20. v. sp.: Srčen nam. Srečen.

Naročba na „Slovanski Svet“

za leto 1890.

„Slovanski Svet“ nastopi z današnjo številko svoje tretje leto in sicer z nespremenjenim programom, v isti obliki ter bo izhajal, kot doslej, po dvakrat na mesec, namreč 10. in 25. dne vsacega meseca.

Naročnina znaša:

za celo leto	4 gld.,
za pol leta	2 „
za četrť leta	1 „

Za Ljubljano, za dijake in ljudske učitelje:

za celo leto	3 gld. 60 kr.
za pol leta	1 „ 80 „
za četrť leta	— „ 90 „

Posamične številke se oddajajo po 20 kr.

Naročnina se pošilja lastniku „Slovanskega Sveta“ v Gorico (Görz).

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld., in za četrť leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. poluletno 1 gld. 80 kr. in četrťletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.